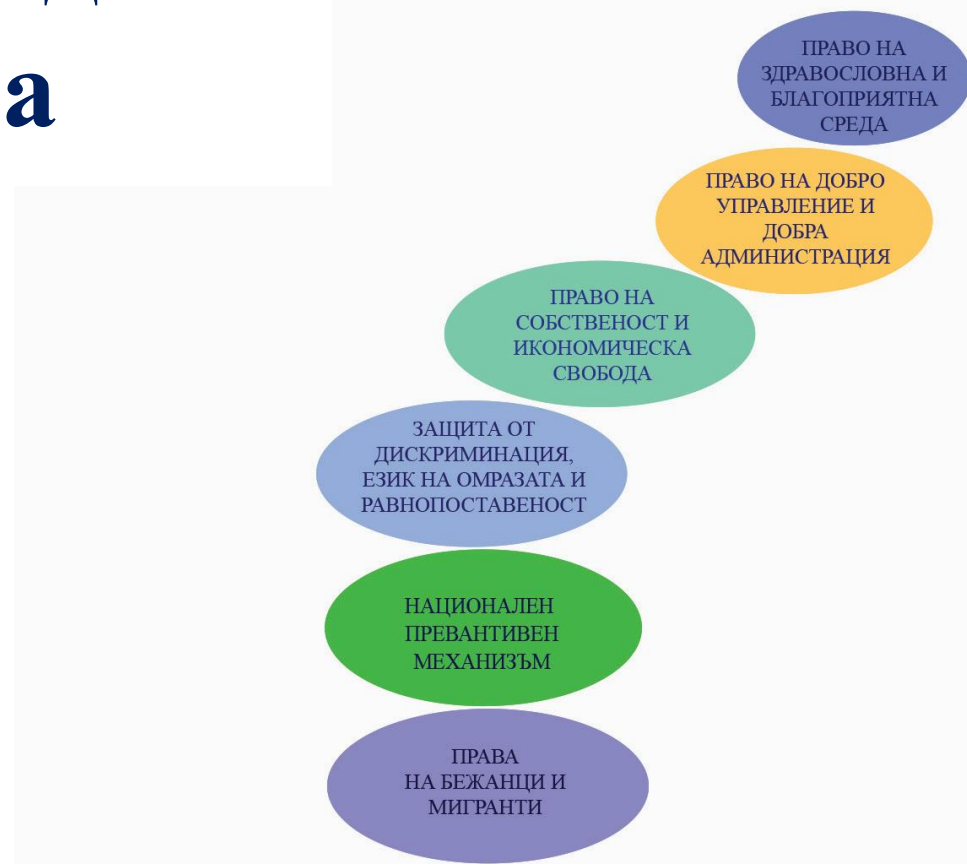

Годишен доклад на омбудсмана

2022 г.

Снимка: БТА

***„Проклятието да живееш в
интересни времена...”***

A handwritten signature in blue ink, which appears to read "Kovacheva".

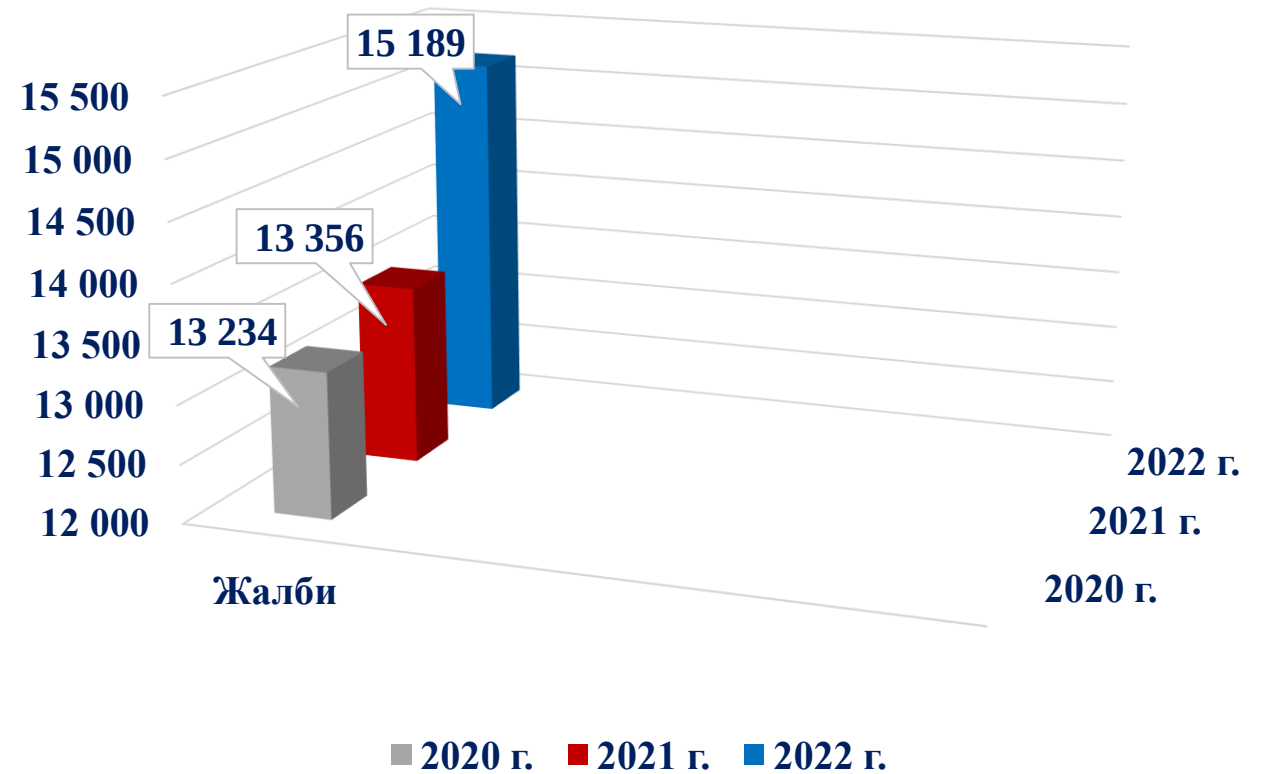
**ПРОФ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА,
Омбудсман на Република България**

ДЕЙСТВИЯ И РЕЗУЛТАТИ (1)

- **Получили съдействие от омбудсмана – 74 383 граждани и представители на организации:**

- Постъпили жалби – **15 189**
- Приети, обхванати от проверки лица и ползвали услугите на приемната – **25 523**
- Брой граждани, потърсили съдействие на омбудсмана, чиито искания по отношение на различни проблеми – **31 900**

ДЕЙСТВИЯ И РЕЗУЛТАТИ (2)

- Акцент върху 3 нови кампании в подкрепа правата на уязвими групи граждани:

1	• Кампания за приемане на законодателни мерки за защита на правата на хората с увреждания
2	• Кампания за подкрепа на бежанци и мигранти
3	• Кампания за приемане на законодателни мерки за защита от домашно насилие

Въздействие върху нормативната уредба

2020 г.	2021 г.	2022 г.	
1	5	4	Сезирания на Конституционния съд
3	2	1	Сезирания на върховни съдилища/прокуратура
17	21	27	Законодателни инициативи и становища

2020 г.	2021 г.	2022 г.	
13 244	13 536	15 189	1. Жалби и сигнали, подадени до омбудсмана <i>От тях с най-голям дял за 2022 г.:</i>
3 390	3 992	4 240 27,9%	Жалби и сигнали от потребители на обществени услуги
3 150	2 894	2 975 19,6%	Жалби и сигнали, свързани с нарушени социални права (трудови, пенсионни, здравеопазване, образование)
1 449	1 482	1 875 12,4%	Жалби и сигнали, свързани с правото на собственост
832	806	1 592 10,5%	НПМ и основни права и свободи на човека
13 794	14 727	14 965	2. Приключили проверки по жалби и сигнали на граждани, брой <i>От тях приключили с:</i>
2 534	2 855	3 196	Препоръка
8 668	9 520	9 837	Становище
1 491	1 229	804	Даден съвет
566	440	414	Посредничество
535	683	714	Извън правомощията на омбудсмана

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (1)

КАМПАНИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

- ✓ Инициирани 2 законодателни промени, свързани изтеклите ТЕЛК решения, заради които близо 700 000 души са оставени на ръба на оцеляването

- Промени в Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, решение на НС от 13 март 2020 г., и за преодоляване на последиците – **изтеклите след 1 април ТЕЛК решения да бъдат удължени до края на годината**

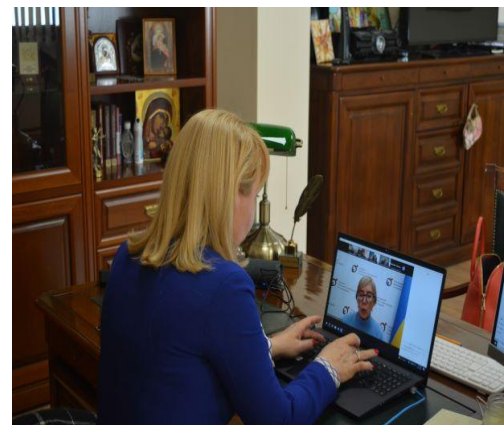
- Промени в Закона за хората с увреждания и Закона за здравето за преодоляване на най-сериозните проблеми на хората с увреждания, свързани със забавяне на преосвидетелстването им от органите на медицинската експертиза, както и невъзможността да упражняват правата си не по тяхна вина – предложение **да се отстрани допуснатата дискриминация спрямо пенсиите на военноинвалидите**

- Предприети изменения в Наредбата за медицинската експертиза, в методиките за определяне на процент трайно намалена работоспособност/ вид и степен на увреждане
- Предприети действия за актуализиране на списъците на медицинските изделия, помощни средства, съоръжения и лимитните им стойности, както и за включване на представители на хората с увреждания в работните групи за обсъждането им
- Предложение за законодателна промяна в разпоредбите на чл. 22в и чл. 22г от Закона за данъците върху доходите на физическите лица за въвеждане на несеквестируемост на сумите, които работодателите възстановяват на работници и служители, ползвали данъчни облекчения за деца или за деца с увреждания

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (2)

КАМПАНИЯ ЗА ПОДКРЕПА НА БЕЖАНЦИТЕ ОТ ВОЙНАТА В УКРАИНА

- Разработен механизъм за предоставяне на информация и подкрепа на бежанците от Украйна
- Организирана директна 24-часова телефонна линия за контакт на за навременна и актуална информация за правата на украинските граждани
- Участие в онлайн среща на омбудсманите на Украйна и Руската федерация, организирана от Световната организация на националните правозащитни институции
- Извънредни проверки в общините: Русе, Варна и Бургас и областните администрации в тези градове, ГКПП „Дунав мост“ и ГКПП „Дуранкулак“, изготвени специални доклади с констатации и препоръки до отговорните институции; проверки и в двата буферни центъра за разпределение на украински граждани със статут на временна закрила в гр. Елхово и „Сарафово“, както и в SOS Детски селища в с. Дрен – Перник, където са настанени 81 украински граждани, 44 от които деца
- С конфискувани неакцизни стоки на стойност над 394 000 лева са подпомогнати бежанци от Украйна
- Посещение в доброволчески център за временно настаняване на украински граждани в кв. „Младост“, гр. София и разпределянето на помощи за бежанците от Украйна

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (3)

КАМПАНИЯ ЗА ПРИЕМАНЕ НА ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ

- Усилия за приемане на Закон за защита от домашно насилие (ЗЗДН), с цел жертвите да получат по-ефективна защита
- Среща на омбудсмана с правосъдния министър относно необходимостта от спешни законодателни промени в Наказателния кодекс и ЗЗДН, свързани с по-ефективната защита на жертвите
- Участия на:
 - Кръгла маса: „Активни срещу насилието над жени. Любовта не боли! Говори! Помогни!“, организирана от Фондация „Асоциация Анимус“ по повод 25 ноември
 - Форум за политики и действия в борбата с насилието над жени”, организиран от Българския фонд за жените и Българската платформа към Европейското женско лоби, с участието на представители на институциите и неправителствения сектор
 - Всички заседанията на парламентарните комисии, в които се обсъждат законопроектите за защита от домашно насилие с цел приемане на закона

Година	Общ брой запознати	Пострадали		Извършители	
		мъже	жени	мъже	жени
2019	3240	377	2909	658	3001
2020	3057	349	2567	898	2747
2021	3244	380	2816	935	2983

За периода от 01.01.2022 г. до 31.10.2022 г. по указ на ЗЗДН са издадени общо 3085 запознати за защита, от които 2603 за мъже и 482 за жени. Показателите са: 2603 мъже и 482 жени, 349 мъже и 873 деца, а нападението: 263 жени и 2713 мъже (МВР).

Данните на европейските институции показват, че насилието над жени струва на страната ни над 0,3 милиарда евро годишно (ЕЦБ).

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (4)

КАМПАНИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ШОФЬОРИТЕ СЪС СГРЕШЕНИ ВИНЕТКИ

- Внесено и прието от НС предложение за промени в Закона за пътищата и Закона за движение по пътищата с цел **уведомяването за натрупани компенсаторни такси към АПИ да става в рамките на три работни дни**
- Омбудсманът настоява пред министъра на регионалното развитие и благоустройството да бъде преустановена неправомерната практика по събиране на компенсаторни такси, като нарушителите да бъдат уведомявани своевременно за наложените им глоби; проведена работна среща

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (5)

КАМПАНИИ В ПОДКРЕПА ПРАВАТА И НАЙ-ДОБРИЯ ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО

Кампания срещу употребата от непълнолетни лица на „райски газ“

- 26 юли – омбудсманът внася в НС предложение за изменение в Закона за закрила на детето, настоява да се забрани предлагането, продажбата, вкл. онлайн, и употребата от деца на райски газ – чл. 5б, нова ал. 5

Обществена дискусия „Психичното здраве в училище – необходими мерки“

- 8 февруари – инициирана от омбудсмана дискусия „Психичното здраве в училище – необходими мерки“ за въвеждане на специализиран модул в часа на класния ръководител за дискусия с учениците по темите за **агресията и тормоза в училище**

- 29 юли – **предложението на омбудсмана за забрана на продажбата на райски газ, включително и онлайн, от непълнолетни, е прието**

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (6)

Форум „С грижа от 0 до 3“

- 14 юли – омбудсманът организира съвместно с Фондация „Тръст за социална алтернатива“ форума „С грижа от 0 до 3“, посветен на **проблемите на детското и майчиното здраве**, с фокус върху уязвимите групи и правото на всяко дете за развитие

Публична дискусия „Детето между трудовата миграция, институционалните норми и разширеното семейство“

- 12 декември – омбудсманът участва в публичната дискусия: „Детето между трудовата миграция, институционалните норми и разширеното семейство“, организирана съвместно с Програма ROMAST на ЕК и Съвета на Европа

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (7)

КАМПАНИИ В ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Защита на гражданите като потребители на обществени услуги

- Предложения на омбудсмана за:
 - Предоговаряне на поетите ангажименти в Националния план за възстановяване и устойчивост и за отлагане на либерализацията на пазара на електроенергия за домакинствата за след 31 декември 2025 г. – на 8 ноември НС гласува решение за отлагане на либерализацията на пазара за електроенергия за битовите клиенти с 3 години – след 31 декември 2025 г.
 - Намаление на данъчната ставка на ДДС за енергията – прието от НС изменение на Закона за ДДС, в сила от 9 юли 2022 г., за доставките на централно отопление и природен газ
 - Приоритетно решаване на проблемите на енергийната бедност в България – необходимост от дефиниция и критерии за определяне на гражданите в положение на енергийна бедност
- Участие на омбудсмана във всички онлайн обществени обсъждания на КЕВР за цените на ВиК услугите за новия регулаторен период 2022-2026 г.

2022 е година на екстремно поскъпване на енергията.

Омбудсманът системно и аргументирано възразява срещу поисканите от енергийните компании значителни повишения на цените на електрическата енергия и на топлинната енергия през регулаторния период 2022-2023 г.

- По сигнал на омбудсмана „Топлофикация София“ ЕАД възстановява на 201 222 домакинства общо 3,025 млн. лв. неправилно начислени суми за ДДС

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (8)

Кампании за приемане на закон за „личния фалит“ и за защита от колектори и ЧСИ

- 8 февруари – омбудсманът на работна среща с вицепремиера и министър на икономиката и индустрията, относно подготвянето на **проектозакона за колекторските фирми**
 - Становище на омбудсмана по **проекта на Закон за събиране на вземания по потребителски договори** (т. нар. Закон за колекторите):

„Смятам, че от най-голямо значение е чрез закона по ясен и категоричен начин да се пресекат всички недобросъвестни практики, използвани до момента за притискане и принуждаване на хората да плащат, без съобразяване с лично, семейно и здравословно положение, на изтекли по давност дългове, с методи на ръба на закона и с позоваване на неясно как многократно нараснали дългове“, проф. Ковачева.

- Препоръка до председателя на 47-ото НС и народните представители от парламентарните комисии по труда и социалната политика и по бюджет и финанси за изрична норма, с която **COVID добавките, изплащани като антикризисна мярка към пенсиите, да станат несеквестрируеми при наложени запори** – приета разпоредба, съгласно която не се предприемат действия по принудително изпълнение по отношение на горепосочените средства
- Предложение до НС за промени в разпоредбите на чл. 22в и чл. 22г от Закона за данъците върху доходите на физическите лица като се въвежда несеквестрируемост на сумите, които НАП възстановява чрез работодателите на работници и служители, ползвали данъчни облекчения за деца или за деца с увреждания
- Подкрепа на внесения в НС проект на **Закон за несъстоятелност на физическите лица** или т.нар. „личен фалит“

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (9)

ДРУГИ КАМПАНИИ В ПОДКРЕПА НА ГРАЖДАНЕТЕ

Нова електронна система на институцията за по-бърз достъп на гражданите

- **Мобилно приложение „Подай жалба онлайн“** институцията гарантира по-бързи, по-ефективни и по-достъпни услуги за хората
 - **Нов интернет портал** – децата лесно да се ориентират с бутона „Аз съм дете“, за да подадат своя сигнал, ако се чувстват застрашени или са нарушени правата им
- Организиран **информационни срещи в 10 областни града с граждани и гражданските организации** за представяне на възможностите и предимствата на новата електронна система – Търговище, Разград, Силистра, Шумен, Видин, Враца, Стара Загора, Сливен, Смолян и Пловдив

The screenshot displays the official website of the Ombudsman of the Republic of Bulgaria. At the top, there is a navigation bar with the logo and name of the institution, a search bar, and links for accessibility and language. Below this is a main menu with categories like 'За Омбудсмана', 'Администрация', and 'Вашите права'. A prominent red banner contains two buttons: 'ПОДАЙ ЖАЛБА ОНЛАЙН' (Submit Complaint Online) and 'АЗ СЪМ ДЕТЕ!' (I am a child!).

The 'ПОДАЙ ЖАЛБА' form is shown below the banner. It includes a header with the title and a breadcrumb trail. The form itself has two tabs: 'физическо лице' (Physical person) and 'юридическо лице' (Legal person). It contains several input fields for personal information: Name, EGN, Alien ID, Age, Gender, Nationality, Place of residence, Date of complaint, Address, Phone, and Email. There is also a checkbox for 'Запазена самоличност' (Anonymity). A dropdown menu for 'Орган/лице, срещу което се подава жалба' (Authority/person against whom the complaint is filed) and a date selector for 'Дата на нарушението' (Date of the violation) are also present.

On the right side of the form, there is a sidebar with a section titled 'НА КАКЪВ ЕЗИК МОЖЕ ДА СЕ ОБРЪЩАТЕ КЪМ ОМБУДСМАНА' (In what language can you address the Ombudsman). It explains that the official language is Bulgarian, but complaints can be submitted in any language, and the response will be in the language of the complaint. Below this, there are three red boxes with white text: 'НЕЩО ВАЖНО' (Something important), 'КАКВА ИНФОРМАЦИЯ ТРЯБВА ДА ПРЕДОСТАВИТЕ' (What information you must provide), and 'КОЙ МОЖЕ ДА СЕ ОБРЪЩА КЪМ ОМБУДСМАНА' (Who can address the Ombudsman). At the bottom, there is a red box with white text: 'В КОИ СЛУЧАИ ОМБУДСМАНАТ НЕ МОЖЕ ДА СЕ НАМЕСИ' (In which cases the Ombudsman cannot intervene).

КЛЮЧОВИ СЪБИТИЯ И ИНИЦИАТИВИ – 2022 г. (10)

Омбудсманът инициира експертна проверка в засегнатите от наводнението карловски села

- 14 и 15 септември – омбудсманът инициира спешно експертна проверка в най-засегнатите от наводнението карловски села – Каравелово, Богдан и Слатина
- 21 септември – омбудсманът изпраща препоръка до Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към МС и кмета на община Карлово, в която иска проверка по конкретно поставените въпроси, получени в жалбите от пострадалите хора след наводнението на 2 септември 2022 г.

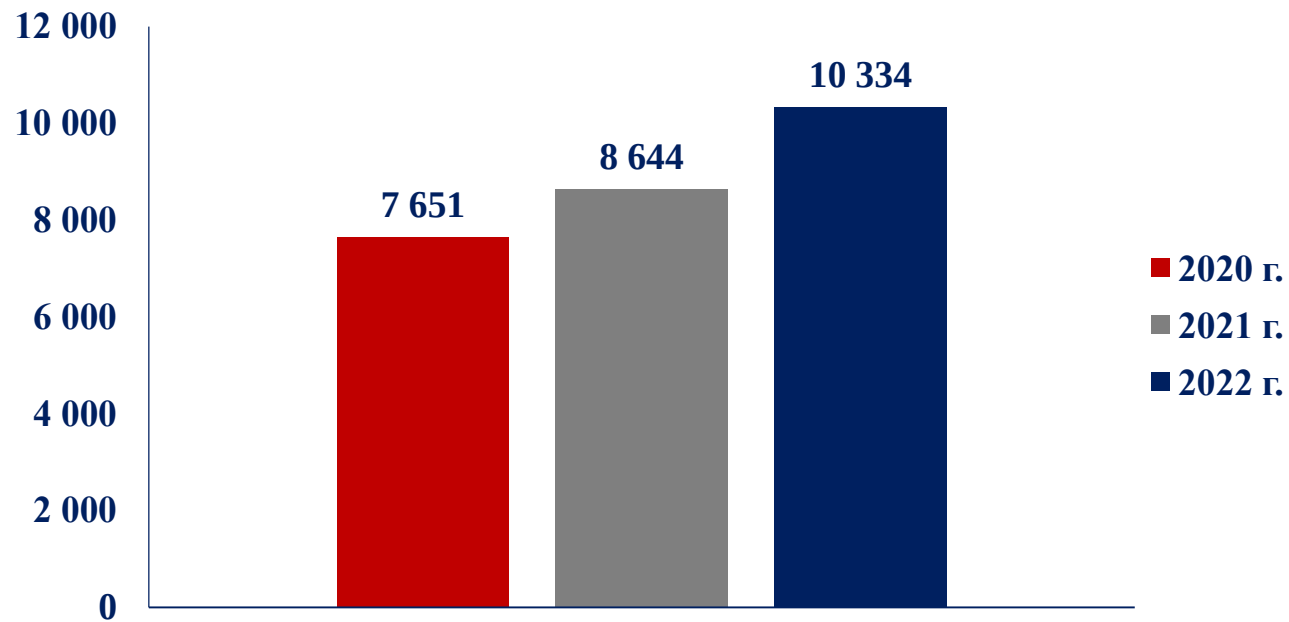
ГЛАВА ПЪРВА – ОМБУДСМАНЪТ В ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ГРАЖДАНИТЕ

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (1)

- 3 696 граждани и представители на организации, посетили приемната през 2022 г.
- 6 866 обажданията на постоянно действащия телефон
- **Общ брой посетители и обаждания – 10 334**, с 1 690 повече от 2021 г. (8 644)

Графика №1. Посещения и обаждания в приемната на омбудсмана през периода 2020-2022 г., брой

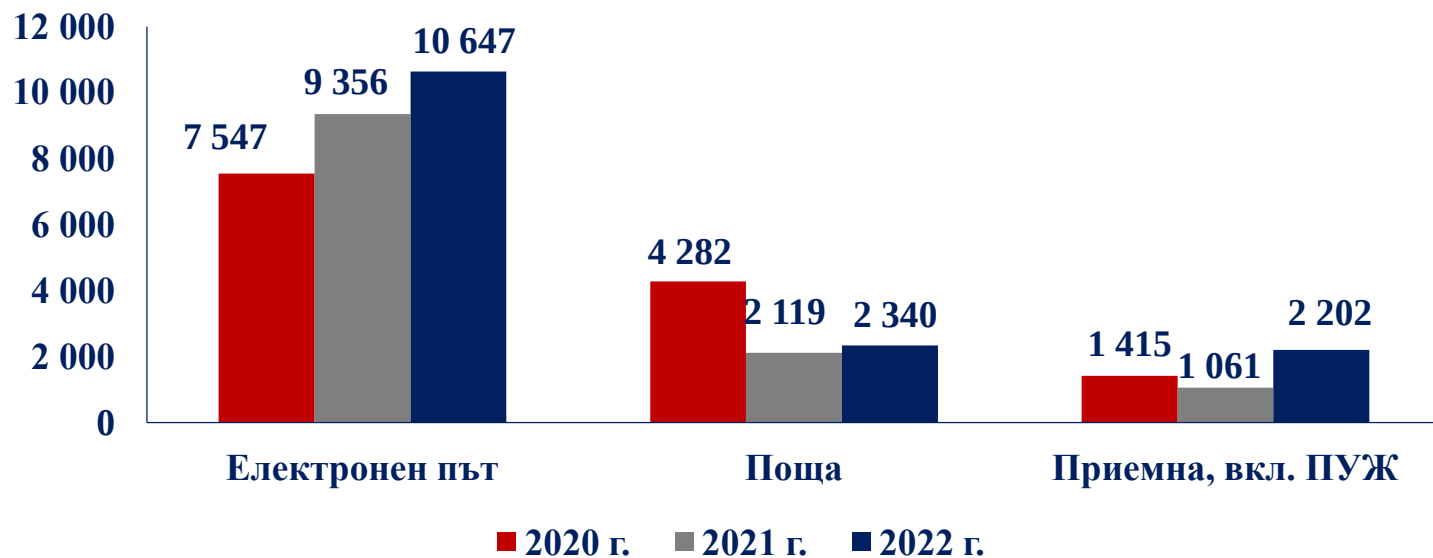

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

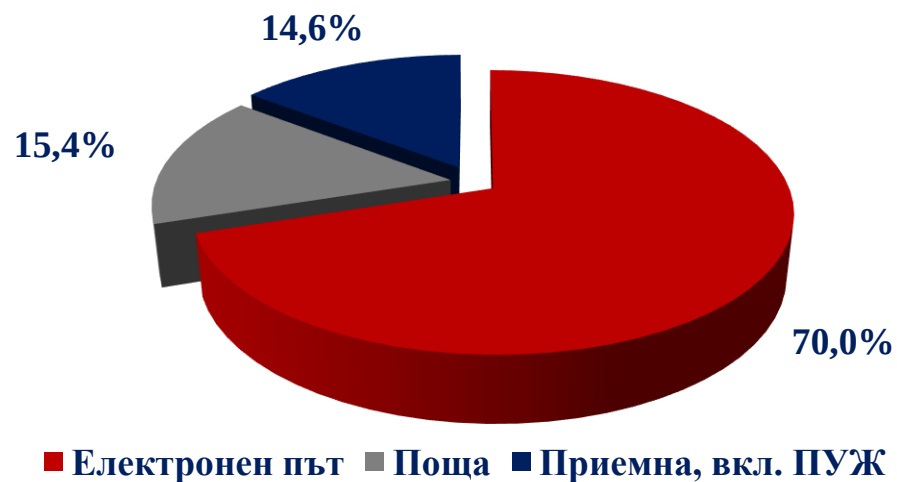

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (2)

Графика №2. Жалби и сигнали според начина на подаване през периода 2020-2022 г., брой

Графика №3. Жалби и сигнали според начина на подаване 2022 г., %

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (3)

- Прием на граждани лично от омбудсмана и заместник-омбудсмана
- **Изнесени приемни дни в 14 града и техните региони:** гр. Перник и гр. Радомир, гр. Велико Търново и гр. Павликени, гр. Търговище, гр. Разград, гр. Силистра, гр. Шумен, гр. Видин, гр. Враца, гр. Сливен, гр. Стара Загора, гр. Смолян и гр. Пловдив

*31 март – онлайн приемна на омбудсмана
с граждани по проблемите на
маслодайната роза*

- 27 юни – „В рамките на последната година сме получили над 300 жалби от гражданите на гр. Перник и региона. Най-често хората се оплакват от проблеми, свързани с качеството на топлоподаването и топлоснабдяването, както и с качеството на водата.“, брифинг в Областна администрация – Перник при представянето на обобщена информация от изнесените приемни, които институцията организира за гражданите в гр. Перник и гр. Радомир

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (4)

Таблица №1. Жалби и сигнали през 2022 г (прямо предходните две години), по вид на нарушени права, брой и %

Категории на нарушението	2022 г.		2021 г.		2020 г.	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%
Права на потребителите	4 240	27,92	3 992	29,50	3 390	25,60
Социални права, здравеопазване и образование	2 975	19,59	2 894	21,40	3 150	24,24
Право на собственост и икономическа свобода	1 875	12,35	1 482	10,94	1 449	10,90
НПМ и основни права и свободи на човека	1 592	10,48	806	5,95	832	6,28
Право на добро административно обслужване	857	5,64	988	7,29	982	7,41
Права, нарушени от частноправни субекти – кредитни и финансови институции, колекторски фирми и ЧСИ	740	4,87	762	5,62	812	6,13
Права на децата	604	3,98	526	3,88	450	3,40
Други нарушения	624	4,11	524	3,87	518	3,49
Права на хората с увреждания	514	3,38	486	3,60	458	3,46
Право на чиста околна среда	561	3,69	384	2,83	535	4,04
Искане за промени в нормативната уредба.	266	1,75	161	1,18	799	6,03
Липса на конкретно нарушение	248	1,63	436	3,22	108	0,82
Искане за сезиране на Конституционния съд	69	0,45	68	0,53	83	0,63
Дискриминация	17	0,11	17	0,12	11	0,08
Искане за тълкувателно решение	7	0,05	10	0,07	13	0,10
Общо:	15 189	100	13 536	100	13 244	100

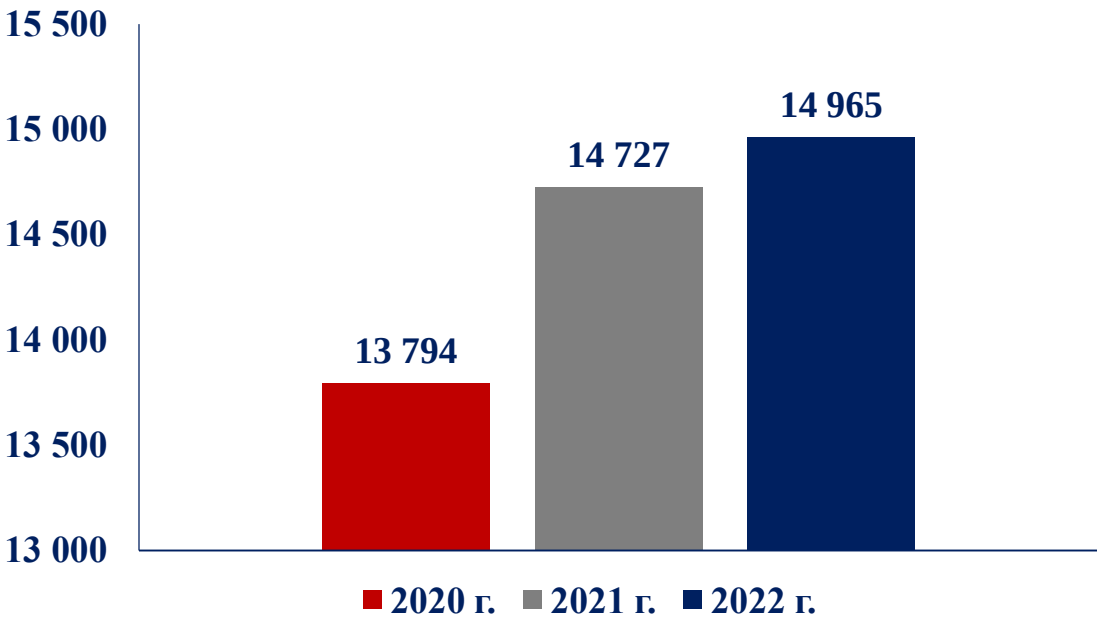
ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (5)

Таблица №2. Жалби и сигнали 2022 г (сравнено с предходните две години), по области в страната, %

Област	2022 г.	2021 г.	2020 г.
	%	%	%
Благоевград	1,17	1,47	1,14
Бургас	1,62	2,16	1,93
Варна	2,94	7,36	2,66
Велико Търново	1,44	1,93	1,21
Видин	0,27	0,43	0,45
Враца	1,07	1,43	1,03
Габрово	0,46	0,99	0,51
Добрич	0,56	0,6	0,60
Кърджали	0,27	1	0,26
Кюстендил	0,73	1	0,65
Ловеч	0,68	1,02	0,65
Монтана	0,63	0,82	0,69
Пазарджик	0,98	1,1	0,85
Перник	1,09	1,64	1,32
Плевен	1,40	1,48	1,16
Пловдив	2,5	3,15	3,03
Разград	0,32	0,31	3,97
Русе	1,06	1,34	0,77
Силистра	0,26	0,34	0,29
Сливен	0,57	0,72	0,67
Смолян	0,90	0,48	0,32
София-област	1,33	1,66	1,04
София-град	15,43	21,99	19,09
Стара Загора	1,55	1,33	1,31
Търговище	0,47	1,6	0,35
Хасково	0,84	1,15	0,76
Шумен	0,58	0,47	0,48
Ямбол	0,45	0,45	0,55
Не е посочено	58,43	40,58	52,26
Общо:	100	100	100

- Приключените жалби и сигнали през 2022 г. са 14 965 броя

Графика №4. Финализирани жалби и сигнали през периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на омбудсмана на Република България

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (6)

Таблица №3. Приключени жалби и сигнали според предприетите действия от институцията на омбудсмана през 2022 г., брой и %

Предприети действия	Брой	%
Жалби и сигнали в правомощията на омбудсмана	14 251	95,22
от тях:		
✓ Препоръка	3 196	21,36
✓ Становище	9 837	65,73
✓ Даден съвет	804	5,37
✓ Посредничество	414	2,76
Жалби и сигнали извън правомощията на омбудсмана	714	4,78
Общо:	14 965	100

Таблица №4. Финализирани жалби и сигнали през периода 2020-2022 г. според резултатите от проверките, брой

Резултат от проверката	2020 г.	2021 г.	2022 г.
Допустими:	13 259	14 044	14 251
Препоръка	2 534	2 855	3 196
Становище	8 668	9 520	9 837
Даден съвет	1 491	1 229	804
Посредничество	566	440	414
Недопустими:	535	683	714
Общо:	13 794	14 727	14 965

Източник: статистика на омбудсмана на Република България

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (7)

Таблица №5. Приключени жалби и сигнали според визирания в тях нарушител през 2022 г., брой и %

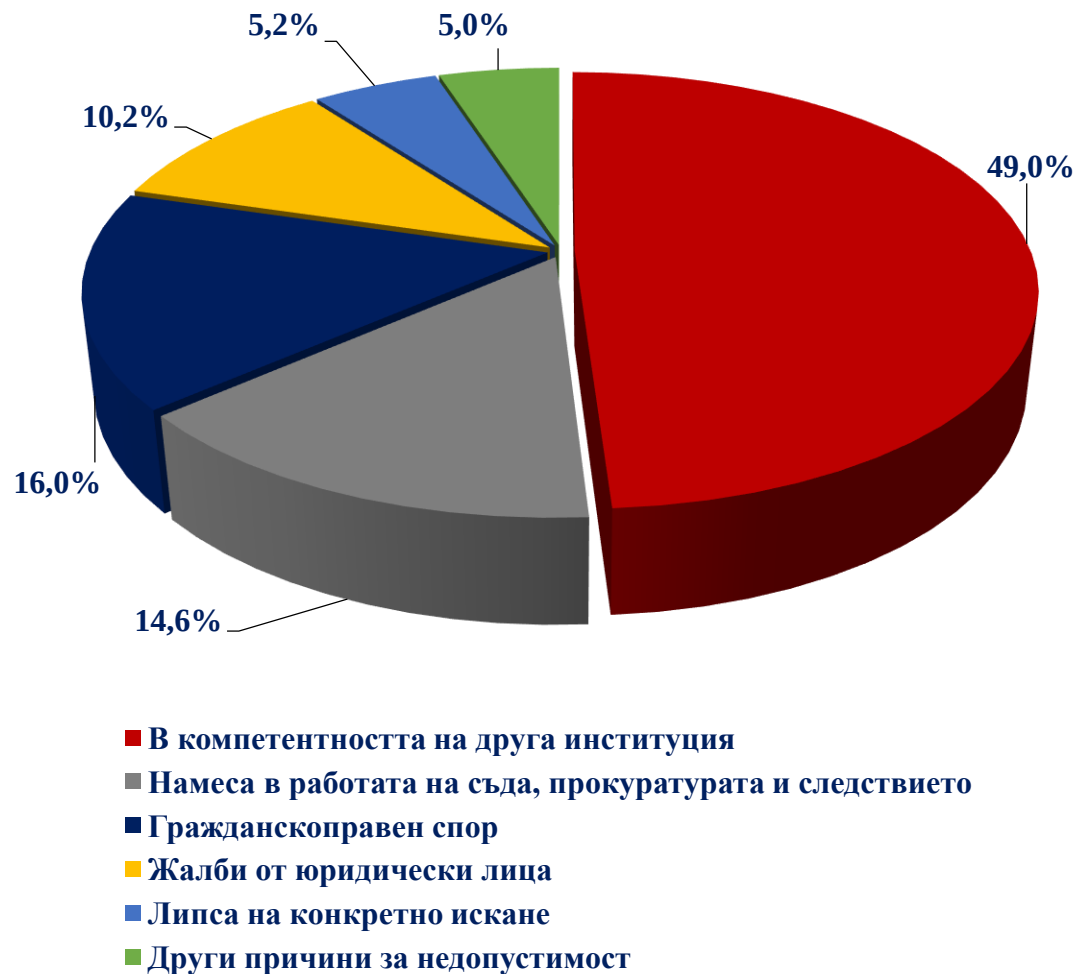
Нарушител	Брой	%
Държавни органи и техните администрации	5 811	40,77
Лица, на които е възложено да предоставят обществени услуги	4 717	33,10
Общински органи и техните администрации	2 534	17,78
Частноправни субекти	1 189	8,35
Общо:	14 251	100

Графика №5. Финализиран жалби и сигнали според визирания в тях нарушител през периода 2020-2022 г., %

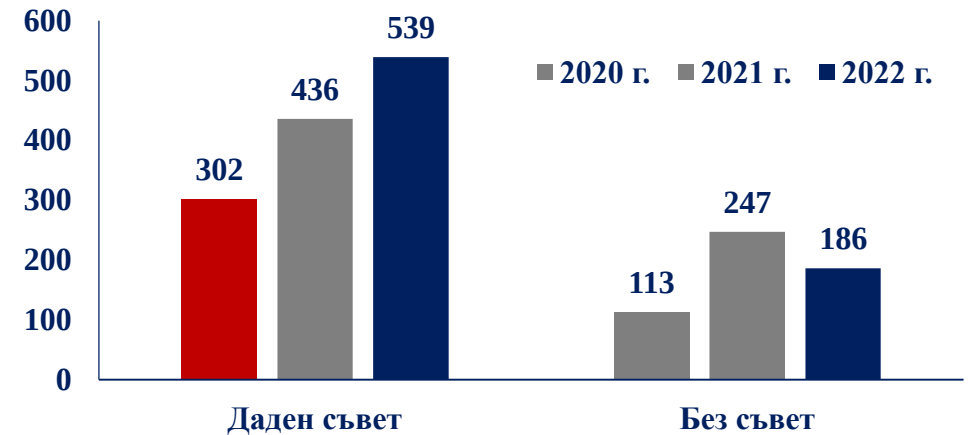

ПРИЕМНА НА ОМБУДСМАНА (7)

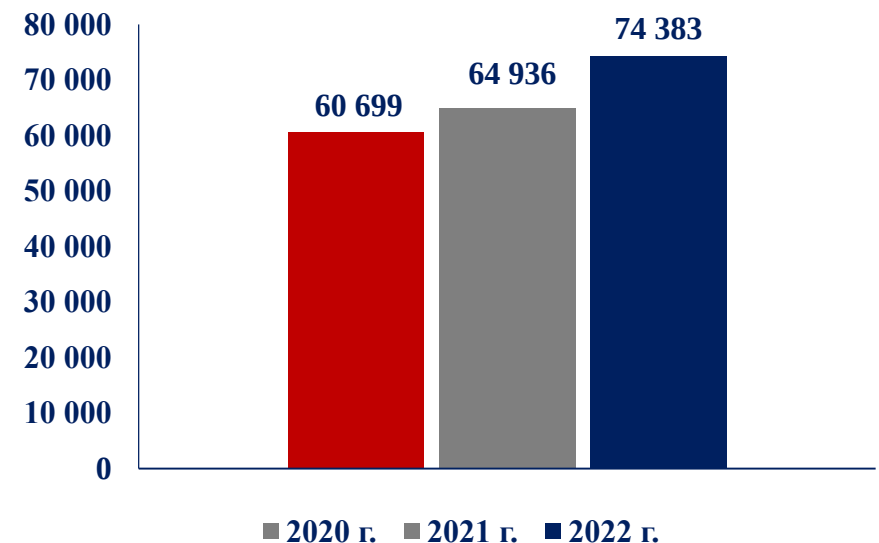
Графика №6. Жалби и сигнали, по които не са предприети действия, поради липса на законово основание за разглеждане през 2022 г., брой

Графика №7. Жалби и сигнали извън правомощията на омбудсмана според начина на приключване през периода 2020- 2022 г., брой

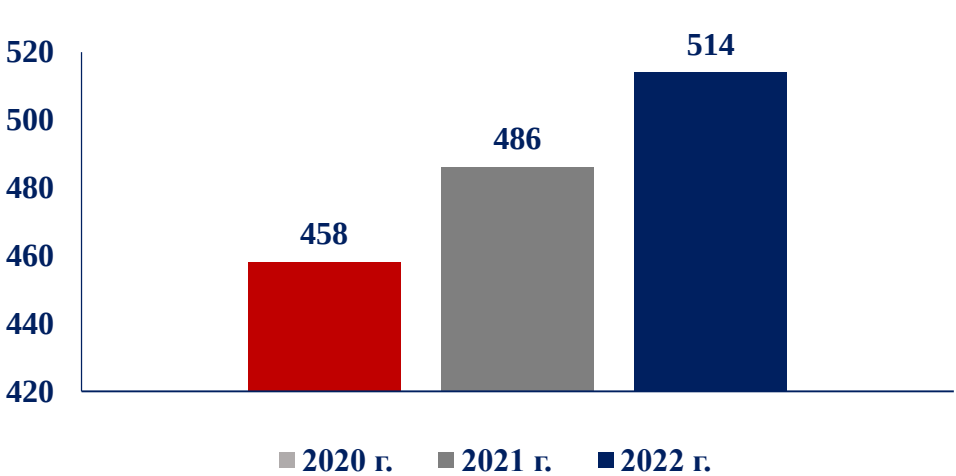
Графика №8. Граждани и представители на организации, получили съдействие от омбудсмана през периода 2020-2022 г., брой

ПРАВА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ (1)

Проблем	Предприети действия от омбудсмана
При необходимост да се явяват на освидетелстване /преосвидетелстване пред органите на медицинската експертиза	Законодателни предложения в §20а от Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на НС от 13 март 2020 г. и за преодоляване на последиците в Закона за хората с увреждания (ЗХУ) и Закона за здравето
При получаване социално-икономическа защита поради ограничителни или несправедливи изисквания в съществуващата нормативна уредба	Законодателно предложение за включването на хората с увреждания, с определени над 90% степен на увреждане, с определена чужда помощ, които получават пенсия за военна инвалидност в чл. 70, т. 5 от ЗХУ (ДВ, бр. 8 от 2023 г.)

Графика №9. Постъпили и приключили жалби и сигнали, свързани с правата на хората с увреждания през периода 2020-2022 г., брой

Графика №10. Жалби и сигнали по тип нарушение относно правата на хората с увреждания за 2022 г., брой

Източник: статистика на омбудсмана на Република България

ПРАВА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ (2)

- **Проблемни сфери на нарушени права на хората с увреждания**
 - Разпределение на правоимащи по чл. 70 от ЗХУ
 - Актуализиране на размера на линията на бедност за 2022 г.
 - Размер на месечните помощи за деца по чл. 8д от Закона за семейните помощи за деца с трайни увреждания
 - Размер на данъчното облекчение по чл. 18 от ЗДДФЛ (предложението не е прието)
 - Осигурителен стаж за пенсия за инвалидност поради общо заболяване
 - Изисквания за освобождаване от заплащане на винетна такса
 - Изисквания за личен асистент
 - Възнаграждения на личните асистенти по ЗЛП
 - Цени на електроенергията и природния газ за доставчици на социални услуги
 - Удължаване на срока на експертните решения след отмяна на извънредната противоепидемична обстановка
 - Удължаване на срока на експертните решения при забавяне на медицинската експертиза
 - Критерии по Наредба за медицинската експертиза
 - Ограничени възможности за явяване за освидетелстване/преосвидетелстване пред Транспортните областни лекарски експертни комисии (ТОЛЕК)
 - Достъпна среда

Основни препоръки:

1. Хората с увреждания или техни представители да бъдат включвани и да участват на всички управленски нива, в които се вземат решения или се формират политики, които касаят техните права;
2. Да се разрешат проблемите с личната помощ по Закона за личната помощ, както и да се осигурят възможности на всички нуждаещи се да получат необходимия им достъп до асистентска подкрепа;
3. Размерът на паричните помощи за хора с увреждания да бъде адекватен и съобразяван с актуалното състояние на доходите за страната;
4. Да се прилага индивидуален подход при отпускането на месечните и целевите парични средства и при предоставянето на социални услуги;
5. Да се създадат подходящи социални услуги в семейна среда и в общността за водене на независим живот вкл. и за възрастни и самотно живеещи, които постоянно се нуждаят от подкрепа, но не са освидетелствани от ТЕЛК/НЕЛК или нямат определено право на чужда помощ;
6. Да се гарантира качествено и достъпно здравеопазване за хората с увреждания, в т.ч. подходяща рехабилитация;
7. Да се въведат интегрирани електронни услуги в държавните институции за хората с увреждания;
8. Да бъде извършена адекватна реформа на медицинската експертиза и на експертизата на работоспособността с активното участие на хората с увреждания и на техните представители;
9. Да се инициират законодателни промени, гарантиращи равнопоставеност при придобиване на право на пенсия със стаж, придобит преди и след датата на инвалидизиране, както и правото на избор на по-неблагоприятна по размер пенсия, с цел получаване на по-благоприятен размер на месечна финансова подкрепа.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ (1)

Графика №11. Жалби и сигнали от потребители през периода 2020-2022 г., брой

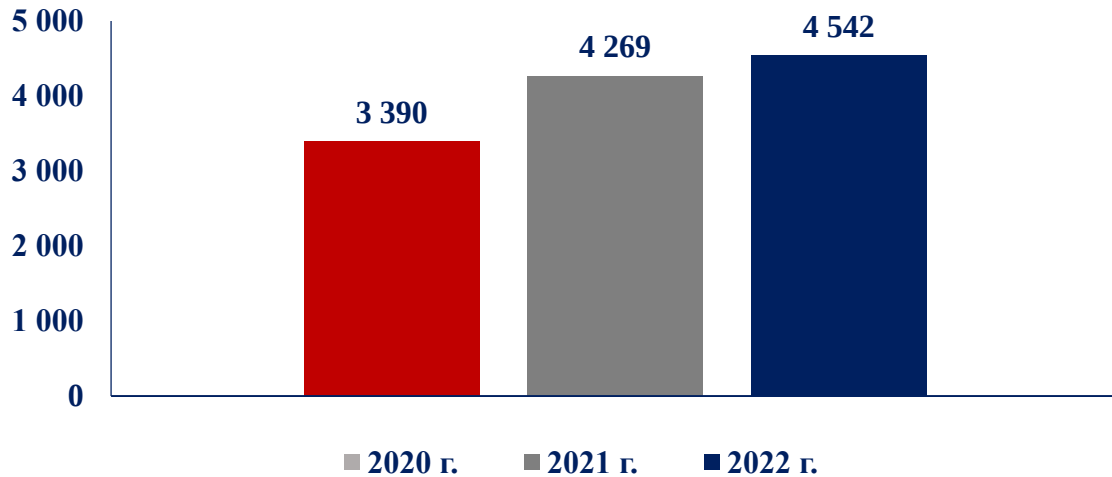

Таблица №6. Жалби и сигнали от потребители по отрасли през периода 2020-2022 г., %

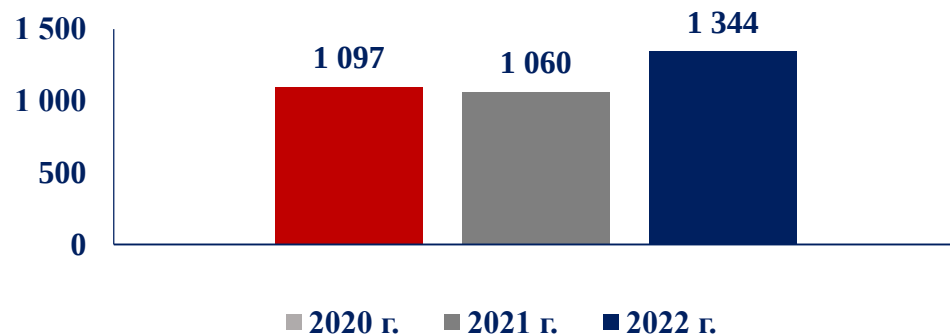
Отрасли	2020 г.	2021 г.	2022 г.
ВиК	32,35	24,83	29,59
Електроснабдяване	8,10	35,2	27,71
Топлоснабдяване	28,02	13,65	9,04
Електронни съобщителни услуги	9,49	7,2	8,14
Сметосъбиране	2,09	6,51	7,44
Финансови услуги	8,90	5,48	5
Транспортни услуги	4,41	1,14	4,95
Фирми за събиране на вземания	2,29	2,03	2,46
Газоснабдяване	1	1,56	3,37
Пощенски услуги	0,9	0,7	0,7
Застрахователни услуги	1,7	1,7	1,6

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

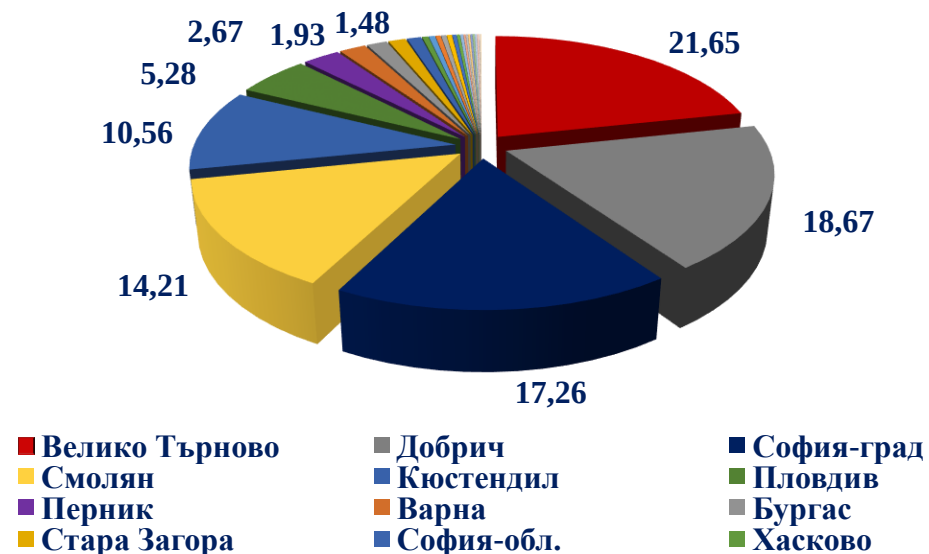
- Приключени проверки по 5 478 случая, от които:
 - 2 188 с констатирано нарушение
 - 3 070 без констатирано нарушение
 - 220 недопустими
- В 393 от случаите са отправени препоръки, от тях:
 - 28 изпълнени
 - 61 частично изпълнени
 - по 2 451 е изразено становище
 - по 201 е даден съвет
 - по 81 е осъществено посредничество

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ВиК УСЛУГИ

Графика №12. Жалби и сигнали, свързани с проблеми във ВиК сектора през периода 2020-2022 г., брой

Графика №13. Жалби и сигнали във ВиК сектора по области през 2022 г., %

Проблеми при ВиК сектора:

- Качество на услугата и справедлива цена
- Заплащане на реално ползвана услуга

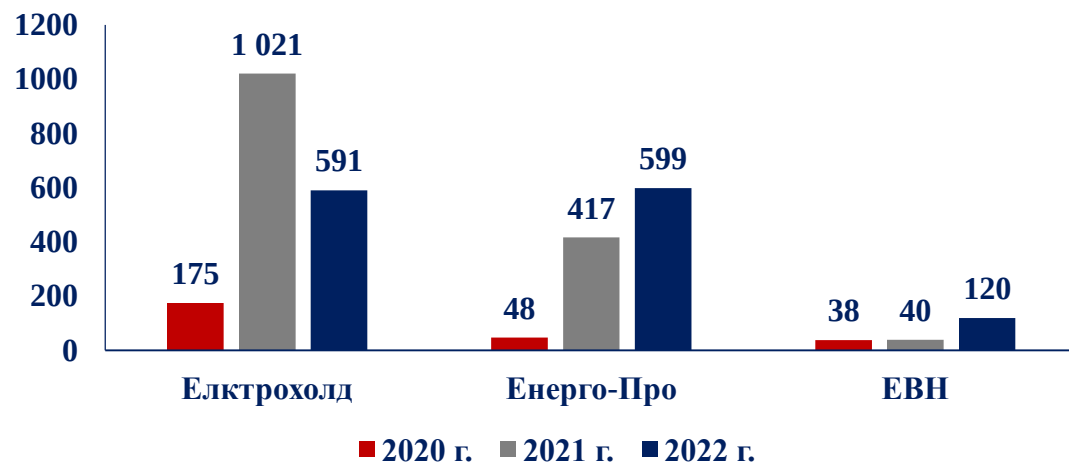
Основни препоръки в сектор „ВиК“:

Да се приеме нов Закон за ВиК, който да:

1. Гарантира правото на потребителите да получават качествена услуга на икономически обоснована цена;
2. Предвижда мерки за отпускане на целева помощ за водоснабдяване на уязвими групи граждани;
3. Регламентира ясна процедура за прилагане на по-ниска цена на водата, когато не отговаря на нормативните изисквания за качество;
4. Гарантира ефективен контрол върху дейността на ВиК операторите.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ

Графика №14. Жалби и сигнали срещу електроенергийните предприятия през периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

• Проблеми при електроснабдяването:

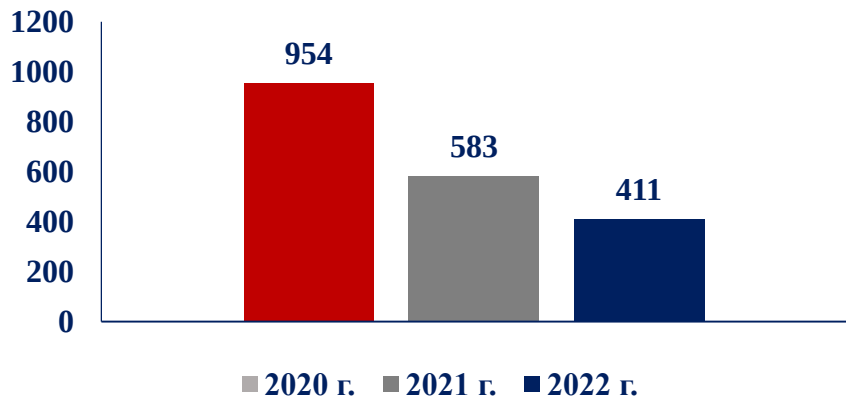
- Подадени 1016 сигнала за некачествено електрозахранване
- Заплащане на икономически обоснована цена за реално ползвана услуга
- Достъп до услугата
- оплаквания срещу проверки/подмяна на средства за търговско измерване в отсъствие на клиентите

Основни препоръки сектор „Електроснабдяване“:

1. Електроразпределителните предприятия да изпълняват стриктно ЗЕ, задълженията си съгласно издадените им лицензии и Общите условия за осъществяване на поддръжка, реконструкция и модернизация на електроразпределителната мрежа и енергийни съоръжения с цел осигуряване на непрекъснатост на снабдяването и качество на доставяната електроенергия;
2. КЕВР да осъществява засилен контрол за изпълнение на лицензионните задължения от дружествата в сектор „Електроснабдяване“ и да отчита изпълнението на показателите за качество на електрическата енергия и качество на обслужването при формиране на цените в сектора;
3. Електроенергийните дружества да отстранят от Общите си условия клаузите, предвиждащи солидарна отговорност на потребители в случаи извън уредените в закон, и да спазват точно разпоредбите относно възстановяване на електрозахранването на прекъснати поради неплащане клиенти, без да изискват предварително заплащане на такса като условие за възобновяването;
4. Клиентите на електрическа енергия да се уведомяват предварително по подходящ начин за предстоящи проверки/подмяна на електромери.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ТОПЛОСНАБДЯВАНЕ (1)

Графика №15. Жалби и сигнали от потребители по отрасли през периода 2020-2022 г., брой

Графика №16. Жалби и сигнали срещу топлофикационните дружества и ФДР през периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

Проблем	Предприети действия от омбудсмана
Заплащане на икономически обоснована цена	Намаляване на стандартната ставка на данъка върху добавената стойност за енергията, приет от НС ЗИД на ЗДБРБ за 2022 г., като стандартната ставка 20% е намалена на 9% за централното отопление и за продажбите на природен газ за периода от 9.07.2022 г. до 30.06.2023 г.
Безпрецедентно повишение на цените на топлинната енергия	– Енергийният регулатор да извърши прецизна проверка на разходите на всяко едно топлофикационно дружество, като се отчете и отпуснатата от МС финансова помощ за периода декември 2021 г. – 31 май 2022 г. в размер на половината от непланираното поскъпване на природния газ; – Проверка от КЕВР на недовзетия приход на топло преносните предприятия с отчитане и на извънредните им приходи от продажбата на електрическа енергия на свободния пазар за предходния ценови период; – Намаляване на прогнозните фактори в ценообразуването на топлинната енергия, както и от повишаване на контрола върху разходите на дружествата в сектора чрез изменения на Наредба №5/23.01.2014 г. за регулиране на цените на топлинната енергия;

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ТОПЛОСНАБДЯВАНЕ (2)

Проблем

Формиране на цените на услугите в областта на дяловото разпределение на топлинната енергия, които се извършват от топлопреносните предприятия или от ФДР, вкл. качество на услугата

Предприети действия от омбудсмана

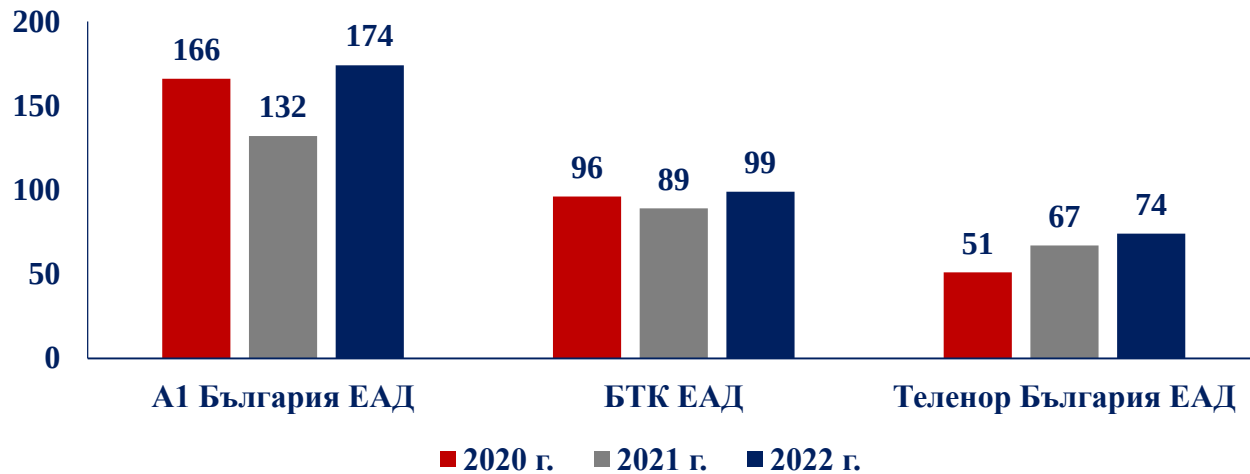
- Обръща внимание, че липсват правила и методика за реално измерване на количеството топлинна енергия, отдадена от сградната инсталация, каквато възможност е дадена на Общото събрание на етажните собственици, чрез избрано от него лице. Всички други варианти за определяне на енергията от сградната инсталация да отпаднат;
- При изпълнение на проекти, финансирани със средства по Националната програма за енергийна ефективност, задължително да се въведе изискване за преминаване от вертикална към хоризонтална инсталация в сградите, както при реализация на стартирали, така и на бъдещи проекти по програмата, с цел намаляване на разходите за отопление при централизирано топлооснабдяване и сключване на индивидуални договори с потребителите;
- Препоръчва на МРРБ като допустима за финансиране енергоспестяващата мярка „Топлинно изолиране на тръби“, което е важна част от групата „Мерки по сградните инсталации“ по смисъла на Дългосрочната стратегия за обновяване на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.;
- Регламентиране на облекчени процедури за отказ от тези услуги, когато поради значително намаление на общото потребление в сградата не е възможно поддържането на ефективно и качествено топлооснабдяване на обитаваните имоти;
- Публикуване на ценовите предложения.

Основни препоръки в сектор „Топлооснабдяване“:

1. Преразглеждане на нормативната уредба в областта на топлооснабдяването да бъде изведено като приоритет в работата на законодателната и изпълнителната власт, на КЕВР;
2. Преразглеждане от КЕВР на Общите условия за продажба на топлинна енергия за битови нужди;
3. Координация и взаимодействие на контролните звена в МЕ и КЕВР с цел извършване на ефективни проверки относно качеството на топлооснабдителните услуги, като не се допуска превъзлагане на проверките на самите контролирани лица;
4. Да бъдат потърсени възможности от изпълнителната власт за финансова подкрепа на битовите клиенти, които ще бъдат затруднени да заплатят по-скъпите средства за дялово разпределение на топлинната енергия с дистанционно отчитане.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩИТЕЛНИ УСЛУГИ

Графика №17. Жалби и сигнали срещу мобилни оператори през периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

- Гражданите се оплакват основно от: завишени сметки; недостатъчна или подвеждаща информация при сключване на договори; качеството на услугите; начислени суми за непоискани услуги

Основни препоръки в сектор „Електронни съобщителни услуги“:

- Да се засили контролът от страна на КЗП относно представяната предоговорена информация при сключване на договор с мобилен оператор;
- Да се гарантира качествено мобилно покритие чрез оптимизиране на мрежите на мобилните оператори.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – СМЕТОСЪБИРАНЕ

- **338 жалби** по проблеми, свързани с **начисляването на такса за битови отпадъци**
- Приключени проверки по 340 преписки
- Омбудсманът сезира ВАП заради незаконосъобразни текстове в общински наредби за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги в раздел „Такса за битови отпадъци“
 - 95 наредби на общински съвети противоречат на ЗМДТ, вкл. и посочените от омбудсмана – подадени са 15 протеста до административните съдилища, като към посочената дата три от тях са уважени на първа инстанция
- **Най-чести проблеми:**
 - Размер и начин на определяне на таксата за битови отпадъци в различни общини
 - Качество на услугите по сметосъбиране и сметоизвозване в отделни населени места

Основни препоръки във връзка със сметосъбирането:

1. Общинските администрации да спазват законовите изисквания, свързани с освобождаване от такса за сметосъбиране и сметоизвозване при неползване на имот;
2. При определяне размера на таксата за битови отпадъци общинските съвети да съобразяват действителните за това разходи на общините;
3. Компетентните общински органи да съблюдават качествено изпълнение на дейността на сметосъбиращите фирми, включително да ангажират отговорността на изпълнителите при констатирано неизпълнение на договорите, с които им е възложено осъществяването на услугите.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ФИНАНСОВИ УСЛУГИ

- **Постъпват 228 броя жалби, от които:**
 - 143 срещу банки
 - 85 срещу фирми за бързи кредити

Проблем	Предприети действия от омбудсмана
Предоговаряне условията по сключени договори за кредит	Препоръка към кредитора – да бъдат потърсени възможности за погасяване на дълга съобразно финансовите възможности на кредитополучателите
Жалби срещу фирми за бързи кредити. Най-много оплаквания са срещу „Сити Кеш“ ООД, „Вива Кредит“ ООД, „Фронтекс Интернешънъл“ ЕАД, „ФЕРАТУМ БЪЛГАРИЯ“ ЕООД	Съдействие за информиране на кредитополучателите за точния размер на задължението им, вкл. размера на отделните му компоненти; Посредничество за предоговаряне условията по кредита, съобразно с финансовите възможности на кредитополучателите.

Основни препоръки:

1. Да се осъществява ефективен контрол върху дейността на фирмите за бързи кредити;
2. Размерът на банковите такси да е икономически обосноваан, да е съразмерен на разходите на предлаганите банкови услуги.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ГАЗОСНАБДЯВАНЕ

Проблем	Предприети действия от омбудсмана
Безпрецедентно поскъпване на горивото	– Препоръки към представители на законодателната и на изпълнителната власт – резултат: приета от МС Програма за компенсиране на битови клиенти на природен газ и топлофикационни дружества, използващи като основно гориво природен газ, с подпомагане с фиксирана сума на един MWh; – Препоръка за възможно най-бързо приемане на нова програма за компенсиране на част от повишените енергийни разходи на битовите потребители – не е осъществено; – Намаляване на ставката на данъка върху добавената стойност от 20% до 9% за продажбите на природен газ; – Препоръка към служебния министър-председател и към служебния министър на енергетиката за възможно най-бързо изготвяне и прилагане на правителствена програма за компенсиране на повишените енергийни разходи на битовите клиенти на природен газ.
Газови котли за отопление и битово горещо водоснабдяване в СЕС, сигнализират, че са изключени от категорията битови клиенти на природен газ, с право на финансова подкрепа от държавата	– Препоръка към вицепремиера по еврофондовете и министър на финансите и до министъра на енергетиката за включване на тази група битови клиенти в Програмата за компенсиране – резултат: одобрена с Решение на МС; – Препоръка за допълнение на Програмата за компенсиране, така че битовите клиенти, използващи топлинна енергия от основно гориво природен газ, произведена съгласно чл. 126, ал. 2 от ЗЕ, да бъдат равнопоставени с битовите клиенти на природен газ – без резултат.

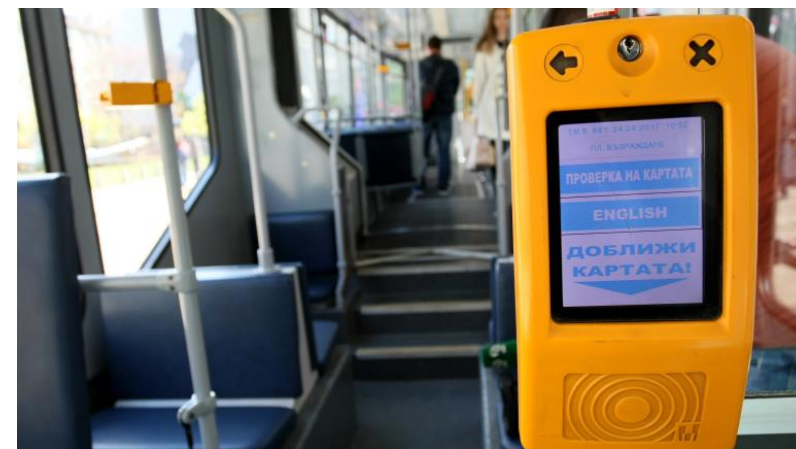

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ

Проблем	Предприети действия от омбудсмана
Липсата на редовен автобусен превоз за малките населени места; Неспазване на утвърденото автобусно разписание от фирми-превозвачи – пропускане на спирки, закъснения по маршрута и др.	– Препоръки до местните администрации да потърсят възможности за осигуряване на допълнителен обществен автобусен превоз, чрез увеличаване честотата на извършваните курсове; – Изисква от надзорния орган Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ да извърши своевременни проверки, като в случай на констатирани нарушения, да наложи санкции на фирмите – нарушители.
Промени в Наредбата за реда и условията за пътуване с обществен градски транспорт на територията на Столична община, относно вида на превозните документи, изискването за тяхната задължителна валидация като условие за редовен превозен документ и оскъпяването на транспортната услуга чрез отпадане на някои икономически изгодни превозни документи	– Изразява категорично несъгласие с отпадането на досега съществуващи превозни документи. Настоява да бъдат предприети действия в интерес на пътуващите с градски транспорт в столицата, както и реформата в тарифната политика при пътуване с обществен транспорт на територията на Столична община да отчита не само необходимите промени, свързани с използването на нови технологии, продукти и услуги, но и икономическите интереси на пътниците; – Повторно становище към Председателя на Столичен общински съвет и кмета на Столична община, че с приетите промени не се постига задоволяване на транспортните потребности на пътниците.

Основни препоръки:

1. Да се осигури обществен превоз на жителите на малките населени места;
2. Да се съобразява разписанието на междуселищните автобуси и влаковете с трудовите ангажименти на пътниците.

ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ – ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА ВЗЕМАНИЯ

- **49 оплаквания**, основно срещу „С.Г. Груп“ ООД, „ЕОС Матрикс“ ООД, „Агенция за събиране на вземанията“ ЕАД, „Фронтекс Интернешънъл“ АД
 - Оплаквания предимно за упражняван психически тормоз чрез заплахи и обиди

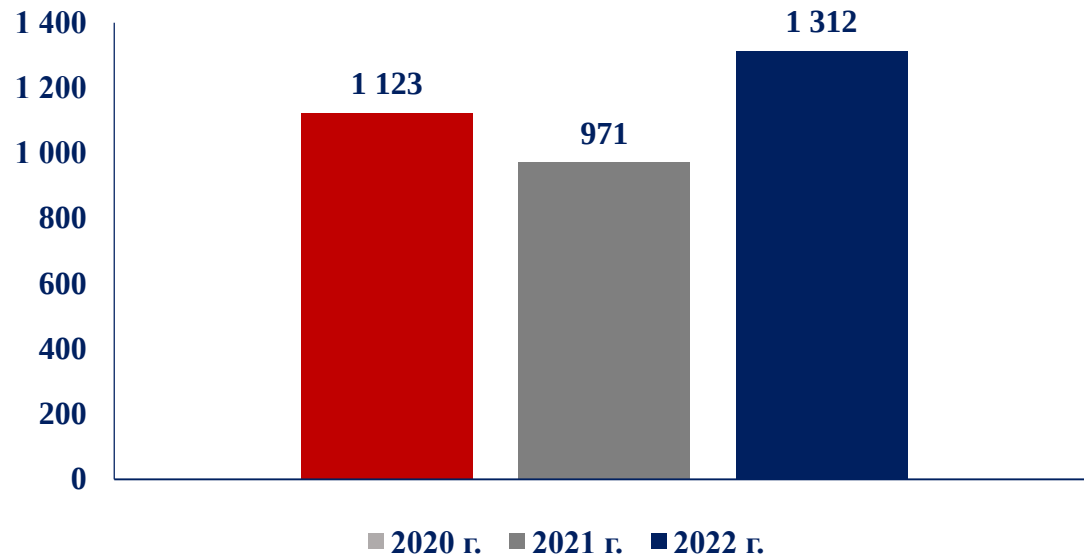
Основни препоръки:

1. Доставчиците на обществени услуги да организират сами събирането на вземането, вместо да използват колекторски фирми, използващи методи на ръба на закона;
2. Да се регулира дейността на коректорските фирми.

СОЦИАЛНИ ПРАВА

Графика №18. Жалби и сигнали, свързани със защита на социалните права през периода 2020-2022 г., брой

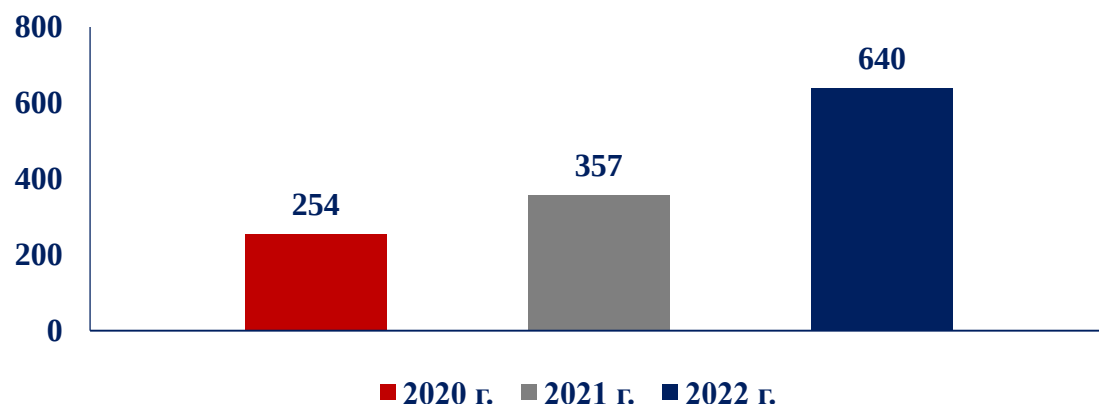
Графика №19. Жалби и сигнали по тип права за 2022 г., брой

*Забележка: * Други социални права, вкл. социална помощ и социални услуги; помощ за жилище и подкрепа за жилище*

СОЦИАЛНИ ПРАВА – ПЕНСИОННИ ПРАВА

Графика №20. Жалби и сигнали, отнасящи се до пенсионните права на гражданите за периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

- **Основен проблем:** над 20 000 недоволни от модела за преизчисляване и осъвременяване на пенсиите пенсионери настояват за неговата промяна и периодично преизчисляване на размера на всички пенсии на база средния осигурителен доход за страната за предходната година

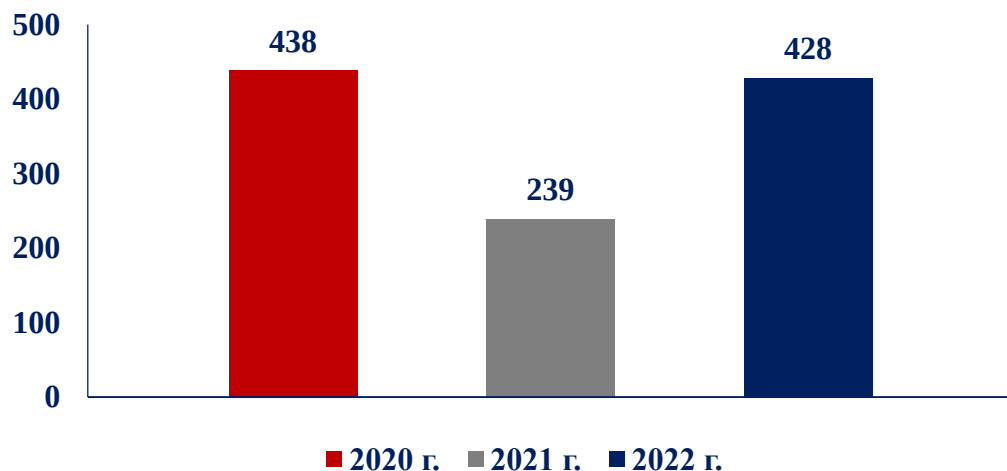
Препоръки:

1. Да се предприемат необходимите стъпки за това минималният размер на пенсиите да бъде над определената за страната линия на бедност;
2. Разглеждане на възможностите за повишаване на пенсиите на база средноосигурителния доход за страната за предходната година и осъвременяването им на това основание да стане трайна ежегодна мярка;

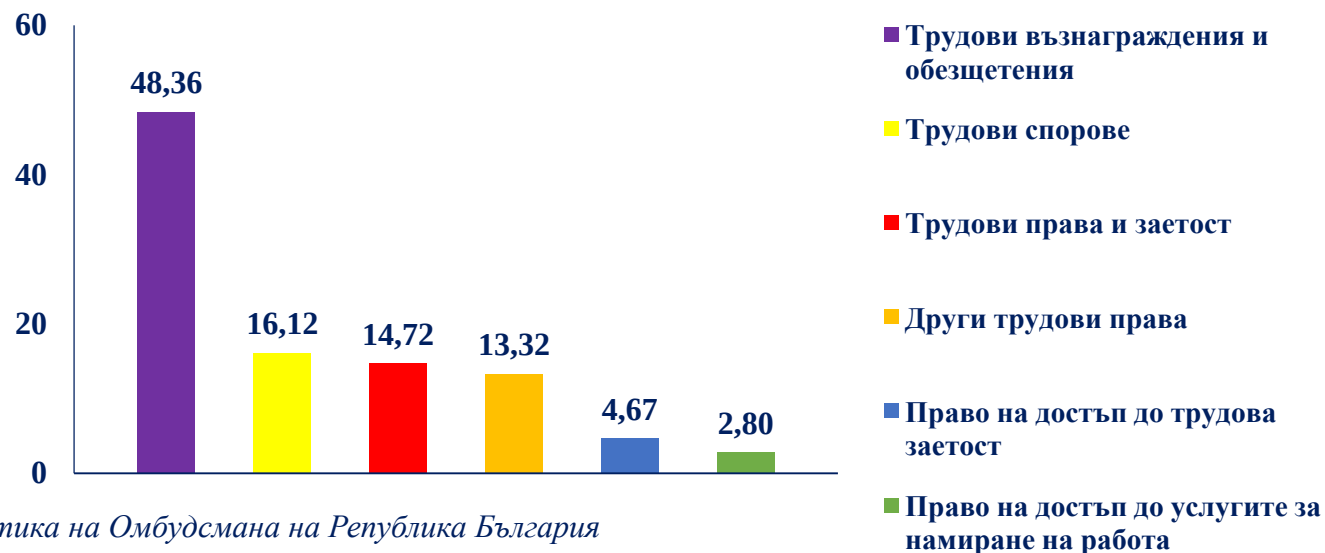
3. Да отпадне условието за максимален размер на получаваните една или повече пенсии (параграф 6 от ПЗР на КСО);
4. Да бъде преразгледана разпоредбата на чл. 102, ал. 2 от КСО, в сила от 01 януари 2021 г., така че да не се ограничава правото на пенсионерите, на които пенсиите се преизчисляват служебно, да губят суми за четири месеца от увеличената пенсия, която е за осигурителен стаж и осигурителен доход за период 1 януари – 31 декември на предходната година;
5. Нормативна промяна на условията за придобиване правото на пенсия за инвалидност поради общо заболяване на инвалидизирани от детска възраст и за премахване на изискването в чл. 74 от КСО трудовият им стаж да е придобит само преди датата на инвалидизиране;
6. Да се предприемат спешни действия за защита на интересите на българските граждани, придобили пенсионни и осигурителни права в държави-членки на ЕС, и в частност Република Гърция;
7. Да се преизчислява периодично размерът на всички пенсии на база средния осигурителен доход за страната за предходната година;
8. Да се създаде правен механизъм за определяне на минимален размер на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, който да изравнява ежегодно размера на тези пенсии с линията на бедност.

СОЦИАЛНИ ПРАВА – ТРУДОВИ ПРАВА

Графика №21. Жалби и сигнали за нарушени трудови права на граждани за периода 2020-2022 г., брой

Графика №22: Жалби и сигнали за нарушени трудови права на граждани по типове за 2022 г., %

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

Препоръки:

1. Препоръки във връзка с промяна на законодателството:

- Да се създаде законов механизъм за обвързване на размера на минималната работна заплата за страната с референтните стойности съгласно Директивата на Европейския парламент и на Съвета относно адекватните минимални работни заплати в ЕС;

2. Препоръки, във връзка с жалби и запитвания на работници и служители до омбудсмана:

- Да бъдат предприети действия от контролните органи на ИАГИТ, с които да се съдейства на работници или служители, включително и такива с вече прекратени трудови правоотношения да получат дължимите им се и неизплатени от работодателите трудови възнаграждения или обезщетения;
- Изграждане на механизъм за ефективен контрол с цел осигуряване на безопасност и здраве при работа, както на работниците, завърнали се в офисите на работодателите, така и на работещите от дома си;
- Да се въведе устойчива система за оказване съдействие на работници и служители с влошено здравословно състояние за прилагане на законовите мерки, осигуряващи им специална закрила, по време на съществуване и при прекратяване на трудовото правоотношение.

СОЦИАЛНИ ПРАВА – ПРАВА НА РАБОТЕЩИТЕ ПО СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ

- **Права на работещите по служебни правоотношения – проблеми при:**
 - Структури на централната и местната изпълнителна власт – нарушения при провеждане на конкурсни процедури, вкл. нарушения при извършване на класиране, или за наемане на лице, което не е класирано на първо място
 - Годишното оценяване на служителите, получената оценка на изпълнението на длъжността и възможностите за увеличение на възнаграждението, най-често при служители, завръщащи се на работа след дълъг отпуск поради болест или за бременност и раждане и отглеждане на малко дете
 - Работещите в общински предприятия – неизпълнение от кметове на съответни общини на ангажименти по сключени общински колективни трудови договори
 - Работещи на трудови правоотношения в държавната администрация – лишени от изплащане на допълнително възнаграждение за трудов стаж и професионален опит, на каквото имат право всички работниците по трудово правоотношение

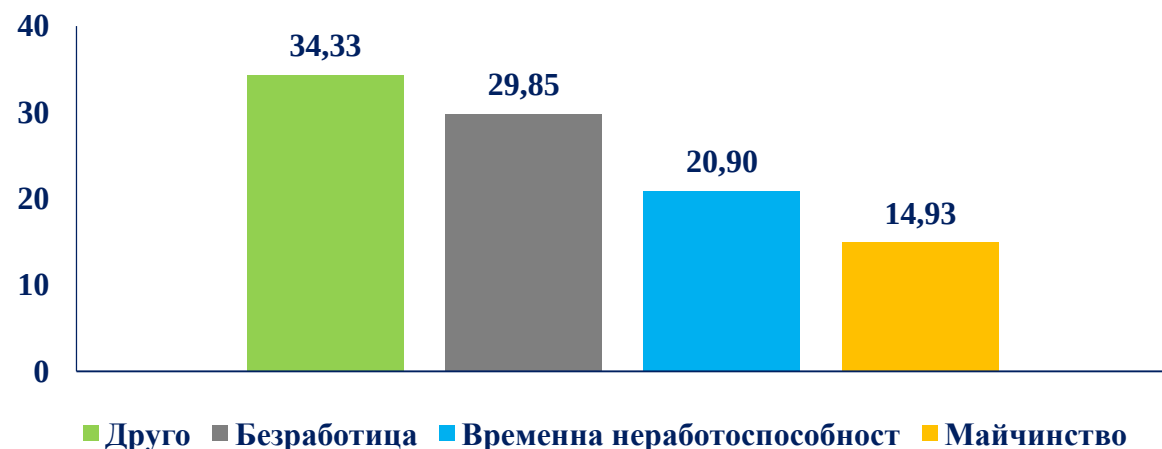
Предприети действия от омбудсмана:

- Препоръки до органите по назначаване или на ресорните министри и инспекторатите към съответни министерства за предприемане на действия за отстраняване на допуснатите нарушения
- Давани съвети за предприемане на действия за защита на индивидуалните им права, най-често при прекратяване на служебните правоотношения

СОЦИАЛНИ ПРАВА – ПРАВО НА СОЦИАЛНИ ОСИГУРЯВАНЕ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

Графика №23. Жалби и сигнали на граждани за нарушения на социални права: безработица, временна неработоспособност, майчинство, други, %

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

- **Основен проблем:** НОИ се забавя или спира изплащането на паричните обезщетения поради различни причини като: съмнение за злоупотреби с осигурителни права и извършване на проверки на осигурители, които често се удължават във времето

Основни препоръки:

1. Да се дадат по-ясни указания какво е болнична и извънболнична ЛКК;
2. Да бъде улеснено предоставянето на административни услуги от държавните институции и конкретно подготовка на документацията за ползване на базите на НОИ за профилактика и рехабилитация.

ДРУГИ СОЦИАЛНИ ПРАВА (1)

- **ПРАВО НА ПАРИЧНО ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ЗА БЕЗРАБОТИЦА** – обръщат се граждани, регистрирани като безработни в дирекциите „Бюро по труда“, получават парично обезщетение за определен срок. След изтичането на този срок, при невъзможност да се реализират на пазара на труда, нямат право на повторно парично обезщетение
- **ПРАВО НА СОЦИАЛНА ПОДДКРЕПА И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ** – 177 жалби, свързани с необходимост от оказване на социална подкрепа

Графика №24. Жалби и сигнали, свързани с необходимост от оказване на социална подкрепа, %

Препоръки:

1. Да бъдат преразгледани критериите за издаване на лиценз за предоставяне на социални услуги с оглед гарантиране на правата на ползвателите и предотвратяване на неправомерни действия;
2. В съответствие с чл. 22 и чл. 23 от Закона за административните нарушения и наказания спешно да бъде изготвено и внесено в МС на Република България предложение за изменения и допълнения в Закона за социалните услуги, което да предвижда прилагането на принудителни административни мерки за повторни и продължителни нарушения, както и за предоставяне на социални услуги без издаден лиценз. С цел опазване на живота и здравето на настанените в социални услуги хора, да се предвиди предварително изпълнение на принудителните административни мерки;
3. В критериите за издаване на лиценз за предоставяне на социални услуги да бъдат предвидени задължително наличие на алармени звънци (паник бутони) в стаите, които да се ползват при извънредни ситуации, както и автоматични пожаро-известителни инсталации в сградите, които ще бъдат използвани;
4. Да бъде предвидена спешна процедура за извеждане на потребители на социални услуги от места, които не отговарят на законовите изисквания (без лиценз или с изтекъл такъв);

5. Да се създаде механизъм за задължително проучване на възможностите на близките за свиждане и за информиране за състоянието на потребителите на услугата;
6. Да се намери трайно разрешение на проблема с дезинсекцията, като при необходимост се скъси интервала между пръсканията против вредители и се използват различни препарати.

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

ДРУГИ СОЦИАЛНИ ПРАВА (2)

- **СЕМЕЙНИ ПОМОЩИ ЗА ДЕЦА** – граждани, получаващи социални помощи, търсят съдействие да бъде въведен справедлив механизъм, въз основа на който да бъдат определяни размерите на помощите за уязвимите граждани
- **ЦЕЛЕВА ПОМОЩ ЗА ОТОПЛЕНИЕ** – **проблем:** размерът на отпусканата целева помощ за отопление е недостатъчна, за да покрие нуждите за целия отоплителен сезон. *Гражданите търсят съдействие да се преразгледа и понятието за отоплителен сезон и изразяват желание да им бъде отпусканата помощ за отопление още през летните месеци, за да могат да закупят дърва на по-ниски цени*
- **ПОМОЩ ЗА ЖИЛИЩЕ** – 72 жалби, основно за: настаняване в общинско жилище, за пренастаняване в друг общински имот, за отсрочване и разсрочване на задълженията за заплащане на комуналните разходи, за отмяна на заповеди за освобождаване на общинските жилища

Основни препоръки:

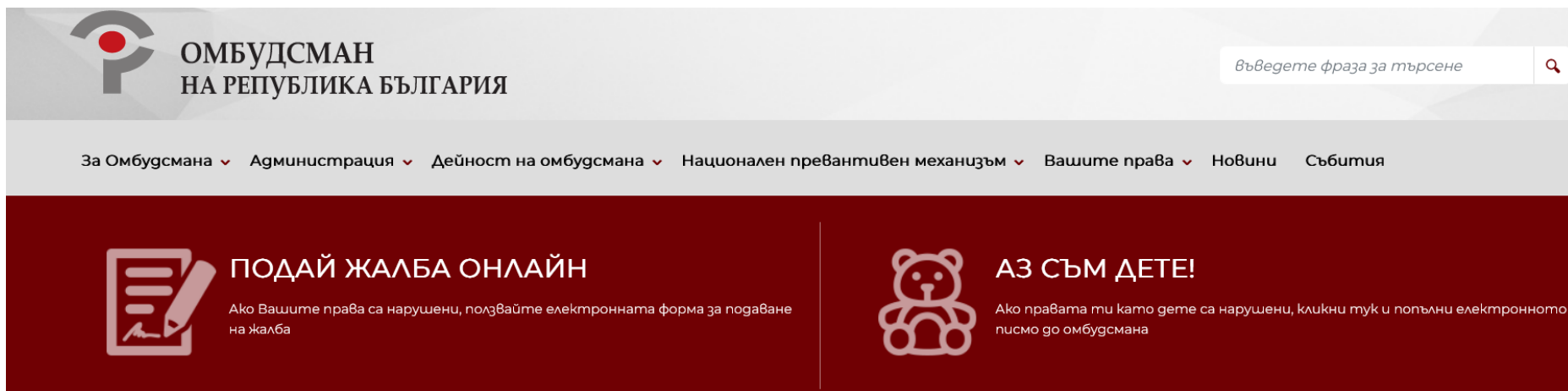
1. Въвеждане на устойчива политика за увеличаване на социалните помощи, отпускани по Закона за социалните помощи за деца;

2. Необходимо е да се предприемат спешни мерки за подобряване и разширяване на жилищния общински фонд;
3. Да бъдат актуализирани условията за настаняване на нуждаещите се граждани в общински жилища с цел осигуряване на спешно настаняване;
4. Да се осигури възможност за изграждане на повече социални жилища в общините.

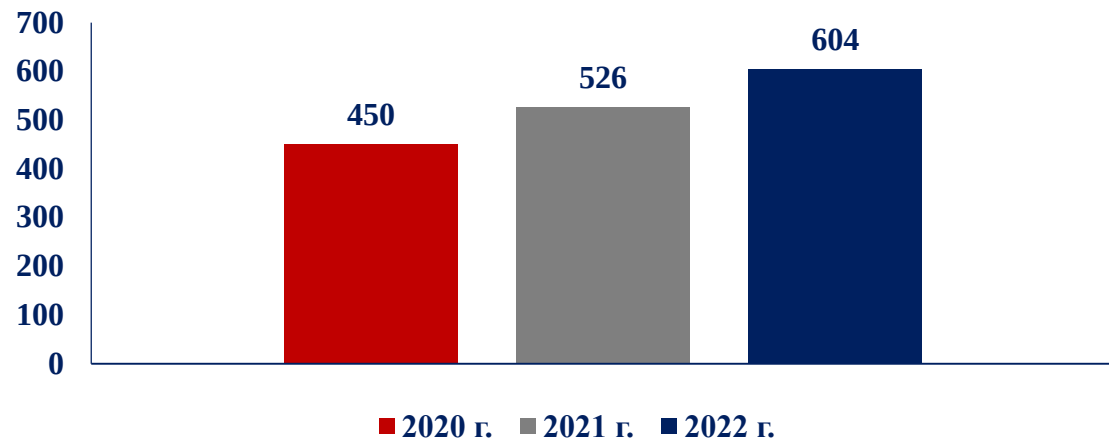
ПРАВА НА ДЕЦАТА (1)

- 2022 г. – година на активни действия на правозащитния орган и на неправителствените организации, обединени в общи каузи – за **психичното здраве в училище**, за **изграждане на национална детска болница**, за **подкрепа на децата и бежанците от Украйна**, за **правата на децата, чиито родители живеят и работят в чужбина**
- **Нова методика за оценка на въздействието** – оценка на актове, решения и политики относно въздействието им върху правата на децата, разработена от Европейската мрежа за омбудсманите за деца и УНИЦЕФ
- Широка кампания за **забрана на продажбата и употребата на диазотен оксид (райски газ) за деца**, която намери подкрепата на народни представители и те приеха спешни законодателни промени
- **Нова интернет страница** – детска секция „Аз съм дете“ <https://www.ombudsman.bg/prava-na-deteto/bg/p/poday-signal>.

ПРАВА НА ДЕЦАТА (2)

Графика №25. Жалби и сигнали в областта на правата на децата през периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

Таблица №7. Жалби и сигнали по тип нарушения в областта на правата на децата през 2022 г., %

Типове проблеми	2022 г.
Благосъстояние на детето	25,16
Други проблеми	17,21
Защита от насилие	12,25
Органи по закрила на детето	10,09
Право на образование и деца със СОП	8,94
Семейна среда и мерки за закрила	8,6
Граждански права и свободи	5,62
Децата и съдебната система	4,3
Деца с увреждания	3,8
Право на достъп до здравеопазване	2,31
Право на участие	0,4

- 80% от подадените жалби до омбудсмана с констатирано нарушение, което води до нарушаване или накърняване на правата на децата
- Предоставени 92 становища, направени 37 предложения, в 59 от случаите с даден съвет, над 45 от направените препоръки са изпълнени в пълнота, като 50 от препоръките са изпълнени частично

ПРАВА НА ДЕЦАТА (3)

- Оплакванията на гражданите засягат основно следните **нерешени проблеми**:
 - **Сферата на здравеопазването** – хаос с лекарствата off label; ограничен достъп на нуждаещи се деца до жизнено необходими за тях ентерални храни и отказ на МЗ да актуализира списъка с диагнозите; нарушен достъп до ТЕЛК на децата и бавен цикъл на излизането на решението; допуснатата размяна на бебета в болница „Шейново“
 - Неефективно приобщаване на **децата и ученици със СОП** в образователна среда, ограничен достъп до предучилищно образование, липсата на достатъчно часове за обща и специална подготовка, недостатъчно ресурсни учители, липса на помощник учители
 - **Бедността, лошата жилищна среда, липсата на финансови средства** са сред причините за извеждане на деца от семейна среда и настаняване – мярка за закрила в обществена грижа
 - **Бавното правосъдие, липсата на решителни действия за приемане на нов закон** за отклоняването от наказателното производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни деца, откази на системата за закрила да работи с деца в конфликт със закона. *Важна стъпка е новият опит за по-пълно транспониране в Наказателно-процесуалния кодекс на Директива 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпленията, както и Директива 2016/800/ЕС относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, но за съжаление отново с доста компромиси*
 - ПО, доставчици на социални услуги за деца са пред **невъзможността да покрият разходите си за електроенергия, природен газ и за други дейности** – резултат: Омбудсманът изготвя специално предложение към Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, с което да се регламентира **разсрочено плащане на сметките за ток и парно за неправителствените организации** – доставчици на социални услуги

ПРАВА НА ДЕЦАТА (4)

- **Безопасна обществена среда** – лошо състояние на детските площадки и съоръжения, продажбата на снус на деца, наричан от тях „веселите бонбони“, но определено опасен никотинов продукт за младия организъм, неспазване на забраните за употреба и продажба на диазотен оксид (райски газ) на деца
- **Деца спортисти** – сериозни проблеми, пред които са изправени децата аматьори при смяната на клуба, в който тренират, и системно нарушаване на правата на децата им
- **Повече сигнали през 2022 г., подадени от деца – 15. Основните проблеми:**
 - Реинтеграция на дете от приемно семейство
 - Насилие в домашна среда
 - Нарушаване на заповед за защита от страна на бащата
 - Родителски конфликт
 - Тормоз от учител
 - Предложение за забрана на енергийни напитки
 - Ограничен достъп до образование поради родителски конфликт
 - Насилие в резидентна услуга
 - Ученик, който е останал без подкрепата на родители и продължава да учи

ПРАВА НА ДЕЦАТА (5)

- Проблеми, свързани с правата на големи групи деца, поставени от гражданските организации:
 - Липса на регламентация на алтернативните форми на грижа за децата
 - Националното съфинансиране на Националния център за безопасен интернет и риск от закриването му
 - Въвличане на деца в политически кампании
 - Състоянието на инфекциозната болница във Варна
 - Подкрепа на деца с Даун в образователната система
 - Подкрепа за деца с увреждания от Украйна
 - Управлението на Националната гореща линия за деца 116 111 и прехвърлянето ѝ към Агенцията за социално подпомагане
 - Децата и хазарта

ПРАВА НА ДЕЦАТА (6)

- През 2022 г. институцията на омбудсмана регистрира следните предизвикателства пред правата на детето в България:
 - Липса на конкретни и целенасочени мерки за преодоляване на последиците от пандемията и въздействието ѝ върху децата
 - Неефективна интеграция на децата със СОП; липса на помощници на учителя, като към момента в страната има 150 при 25 000 деца със специални потребности
 - Недостъпна училищна среда за децата с увреждания
 - Системно нарушаване на правата на децата в родителски конфликти и липса на работещи институционални механизми за подкрепа
 - Липса на държавна политика за напускащите обществена грижа
 - Нарушени права на децата, чиито родители живеят и работят в чужбина
 - Процесът на деинституционализация е в застой
 - Липса на ресурси за подкрепа на детето в семейството, поради което се извеждат деца от семействата и реинтеграцията не е успешна
 - Липсват координирани и устойчиви мерки за насърчаване на участието на децата при вземането на решения и политики
 - Некоординирани системи за закрила и преминаване на Националната гореща телефонна линия за деца 116 111 към Агенцията за социално подпомагане
 - Увеличаване броя на децата, жертви на интернет тормоз, насилие и риск от закриване на Националния център за безопасен интернет и горещите линии към него
 - Нереформирана съдебна система, която да бъде приятелски настроена към децата
 - Висока детска бедност и риск от социално изключване, особено в ромската общност, както и липса на устойчив семейно ориентиран подход

ПРАВА НА ДЕЦАТА (7)

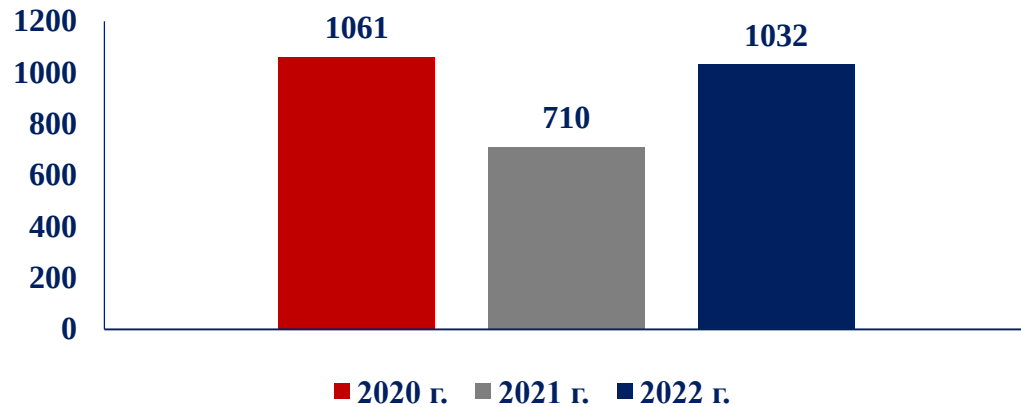
Препоръки:

1. Да се увеличи подкрепата за деца, живеещи под прага на бедността, и по-специално семейства на самотни родители, семейства с три или повече деца и семейства на деца с увреждания и да се гарантира, че мерките за социална закрила покриват реалните разходи за достоен живот на децата, включително разходите, свързани с правото им на здравословен живот, питателна храна, образование, подходящо жилище, достъп до вода и санитарни услуги;
2. Планиране на целенасочени и ускорени действия за постигане на целите за осигуряване на подходяща и безопасна среда за развитие на децата;
3. Да се извършва прецизна оценка на интереса на детето и мерките и действията на органите за закрила да се вземат след цялостен анализ на степента на засягане на правата и интересите на детето;
4. Да се подобряват услугите за деца и юноши в областта на психичното здраве;
5. Да се предприемат конкретни действия за гарантиран достъп на децата с хронични заболявания и със СОП в детски ясли и градини;
6. Да се приеме механизъм за автоматичното осъвременяване на месечните помощи по чл. 8д от Закона за семейни помощи за деца, които не са актуализирани от края на 2016 г.;
7. Да се работи за ефективно включване на деца роми и деца от уязвими групи в образованието, като се приемат подкрепящи мерки, имащи за цел превенция на отпадането от училище;
8. Да се обсъди и приеме Национална концепция за психично здраве в системата на предучилищното и училищното образование;
9. Приемане на пакет от мерки за подкрепа и закрила на децата, чиито родители живеят и работят извън страната;
10. Да се забрани разсиновяването на деца;
11. Разработване и въвеждане на механизми на национално и местно ниво за консултиране на политики и програми с децата и младите хора;
12. Да се разработи интегрирана семейна политика, с която да се въведе устойчив семейно-ориентиран подход за работа с деца и ранна интервенция;
13. Да се приеме Закон за отклоняване от наказателно правосъдие и налагане на възпитателни мерки на деца;
14. Да се приеме Национална стратегия за детето, която ясно да очертава визията, приоритетите и ангажиментите на държавата за гарантиране на детското благосъстояние.

ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ (1)

Графика №26. Жалби и сигнали в областта на образованието през периода 2020-2022 г., брой

Графика №27. Жалби и сигнали в областта на образованието през 2022 г., %

• Проблеми при предучилищното образование:

- Недостиг на места в детските ясли и детските градини в столицата, с правилата за прием в детските ясли и градини, с осигуряването на качество на предучилищната подготовка и подобряване на обхвата на предучилищното образование, с районирането в някои общини в страната относно системата за прием в детски ясли и градини, с броя на децата в една група и на персонала, който се грижи за тях, както и при сборните групи през летните месеци, закриването на детски градини в отдалечени райони или села с намаляващо население или с население от уязвими социални групи
- Квалификацията на помощник-възпитателите и с ниското им заплащане, осигуряването на ресурсни специалисти за работа с децата със специални образователни потребности

Постигнато: отпадане на таксите за детски ясли и градини, които родителите заплащат, считано от 1.04.2022 г., средствата се плащат от държавния бюджет

ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ (2)

• Проблеми при училищното образование:

- Форматите на изпитване и оценяване, провеждането на държавни зрелостни изпити (ДЗИ) и на националното външно оценяване след VII клас, обхвата на темите в изпитите след XII клас; съдържанието на изпитните материали по профилиращ предмет, явяването на деца с двигателни увреждания в ДЗИ, интегрирането на подрастващите от уязвими групи; натовареността на децата в училище, достъпността и съдържанието на учебния материал, високите цени на учебниците, учебните тетрадки и помагалата, които семействата заплащат, тежките раници за най-малките ученици
- Управлението на училища, подбора на учители в някои училища в страната, конкурсите за директори на училища, въвеждане на мандатност за директорите на детски градини и училища, ролята на регионалните управления на образованието в оказване на методическа помощ на учителите и директорите, натовареността на учителите
- Материално-техническата база на училищата
- Здравословното хранене, цените на предлаганите артикули в училищните лавки и контролът на предлаганите продукти
- Включване на украинските деца в българската образователна система, както и за насочването им към центрове за безплатно изучаване на български език

• Проблеми при висшето образование:

- Качеството образование, високите такси за определени направления, влошени взаимоотношения между студенти и преподаватели, лошо административно обслужване в отделни университети, заемането на академични длъжности и финансирането на отделни направления във висшето образование, липсата на устойчива връзка между образованието, науката и бизнеса
- Ниското заплащане на докторантите, получаването на стипендии за студенти и докторанти, както и размерът им, със заемането на академични длъжности и провеждането в тази връзка на конкурси, както и професионалната компетентност на членовете на научните журита
- Липсата на общовалидни изисквания за научните постижения, необходими за придобиване на научна степен и заемане на академична длъжност, липсата на достатъчен контрол при провеждане на процедурите за придобиване на научна степен и заемане на академична длъжност
- Лошото състояние на някои студентски общежития, високите сметки за ел. енергия, които ползващите студентски общежития плащат, също са теми

ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ (3)

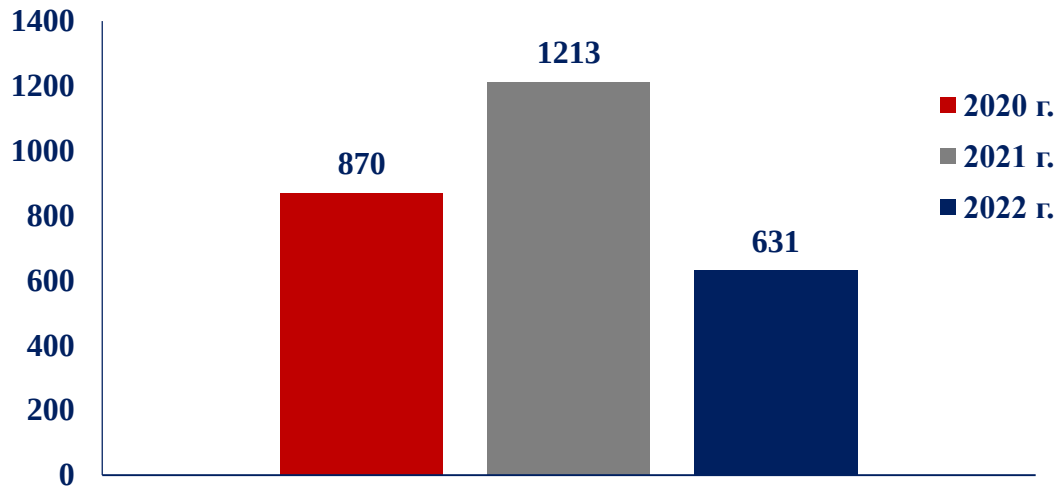
Препоръки в областта на образованието:

1. Модернизация на материалната база и финансово обезпечаване на въвеждането на иновативни практики в детските заведения и училищата;
2. Осигуряване на инвестиции в образователната и технологичната инфраструктура в училищата и създаване на условия всички ученици да имат достъп до образование и до качествен учебен процес;
3. Регламентиране на възможността за повишаване на оценката от ДЗИ по желание на учениците;
4. Подобряване на материалната база в училищата – физкултурни салони и санитарни помещения в сградите на училищата и на възможностите за безплатни занимания със спорт на децата;
5. Устойчиво увеличаване на извънкласните дейности и спорт в училищата;
6. Прозрачността и общественото обсъждане да са водещи при вземане на решения от общините за оптимизация на училищната мрежа;
7. Постигане на високо качество и достъпност на детските заведения;
8. Осигуряване на възможности за преминаване към едносменен режим на обучение в училищата;
9. Модернизиране на професионалното образование, обезпечаване на иновативни практики в професионалните училища;
10. Разширяване на дуалното обучение за повишаване съответствието на професионалното образование и обучение с пазара на труда;
11. Осигуряване на система за ефективна квалификация на кадрите;
12. Увеличаване на стипендиите за отличен успех на учениците, които да са еднакви за всички училища, както и за деца с изяви дарби;
13. Повишаване качеството на висшето образование и приложимостта му към пазара на труда;
14. Моделът на финансиране на висшите учебни заведения да се обвързва в по-голяма степен с оценката за качество на обучението в тях, а не с броя на студентите;
15. Увеличение на финансовата подкрепа за научни изследвания и участие на висшите учебни заведения в международни проекти;
16. Предприемане на мерки за преодоляване на дисбалансите, свързани с нарастване на средната възраст на академичния състав;
17. Въвеждане на единен стандарт за качество на образованието във всички образователни етапи.

ПРАВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Графика №27. Жалби и сигнали, свързани с правата в здравеопазването през периода 2020-2022 г., брой

Препоръки право на здравеопазване:

1. Дългосрочна стратегия и мерки за осигуряване на равен достъп до пълен обем здравни дейности на всички граждани, независимо от тяхното местоживееене;
2. Провеждане на медицинската експертиза в разумни срокове на територията на цялата страна;
3. Мерки за гарантиране на качеството на болничната медицинска помощ, като се лекуват всички нуждаещи се от активно лечение заболявания, а не само основното;
4. Засилени мерки за контрол на качеството, при отчитане удовлетвореността на пациентите;

Таблица №8. Жалби и сигнали по права в здравеопазването през периода 2020-2022 г., %

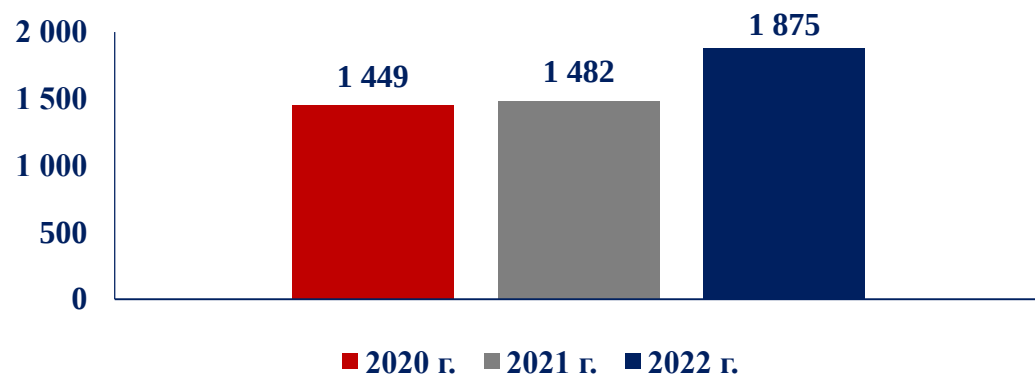
Права	2020 г.	2021 г.	2022 г.
COVID-19 и въведени противоепидемични мерки	36,78	45,57	7,44
Медицинска експертиза	20,11	14,75	28,52
Качество на медицинските услуги	8,16	7,41	14,58
Достъп до медицински услуги	8,27	6,92	12,67
Достъп до лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни	4,48	3,87	6,97
Здравноосигурителни права	4,71	3,79	4,12
Трудови и професионални права на работещите в системата	4,25	1,73	2,21
Предложения и становища във връзка с нормативни промени	2,75	1,89	4,59
Промоция и профилактика, имунизации, здравен контрол	1,26	6,51	2,37
Достъп до здравна информация	1,03	0,9	2,85
Без конкретно искане/Извън правомощията на омбудсмана	3,56	3,04	5,13
Други	4,59	3,62	8,55

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

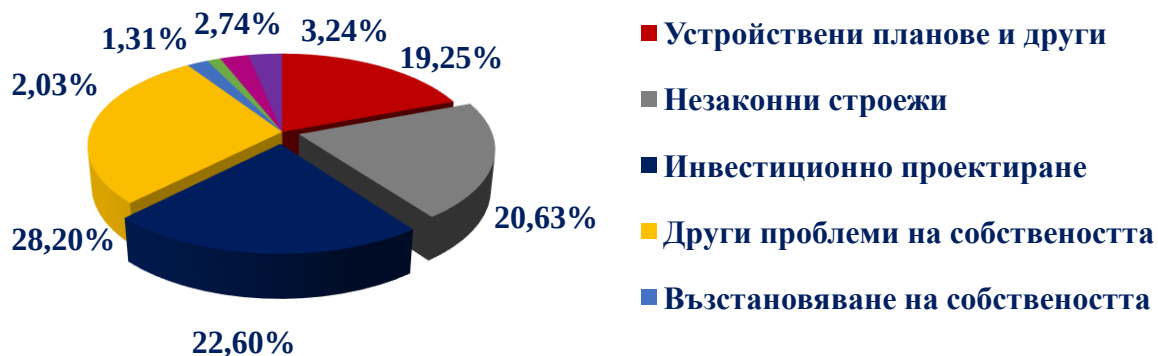
5. Намаляване на нивото на доплащане от здравноосигурените лица;
6. Разширяване на дейностите по промоцията и профилактиката, скринингови изследвания и лечение в извънболничната помощ;
7. Изцяло безплатно детско здравеопазване;
8. Дългосрочна стратегия за обучение и задържане на лекарите и медицински специалисти в страната.

ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ И ИКОНОМИЧЕСКА СВОБОДА (1)

Графика №28. Жалби и сигнали по проблемите на собствеността през периода 2020-2022 г., брой

Графика №29. Жалби и сигнали по проблемите на собствеността през 2022 г., %

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

Препоръки по проблеми, които засягат правото на собственост в процедурите по създаване, съобщаване, одобряване и прилагане на ОУП и ПУП:

1. Общите устройствени планове (ОУП) да се разработват при ясна визия за териториалното разположение на обектите с национално и регионално значение и отреждане на устройствените зони, в съответствие с плановите и програмни документи от по-висока степен съгласно ЗУТ и ЗРР. Да продължи изграждането на по-добър баланс между фазите на многостепенния процес на регионалното планиране и общите устройствени планове за осигуряване на основа за устойчиво пространствено развитие в съответствие с Конституцията и задълженията на България като пълноправен член на ЕС;
2. Проектите за ОУП да създават предпоставки за по-ускорено прилагане на плановите за улична регулация и останалите обекти на публичната собственост. За постигане на оптимална териториална структура да се следват насоките на екологичната оценка за съвместяване на планирането със земеделските, горските и защитените територии;
3. При изготвяне и изменение на проектите за ПУП да се преосмисли подходът за еднократно достигане на максималните показатели за застрояване на дефинираните в ОУП устройствени зони, с оглед реалното натоварване на територията в хоризонта на действие на ОУП. ПУП да се придружават от план-програми за финансово обезпечаване за прилагането им, включително за започване на отчуждителните мероприятия в сроковете по чл. 208 от ЗУТ;
4. Омбудсманът препоръчва на компетентните административни органи внесените по инициатива на гражданите устройствени проекти да се процедират в нормативно установените срокове и в съответствие с принципа за бързина и процесуална икономия, съгласно чл. 11 от АПК;
5. Регулирането на обществените отношения по принудителното отчуждаване на недвижими имоти, отредени за публични нужди да става чрез предвидима правна уредба, която да позволява на държавата и общините да предприемат в разумен срок след влизане в сила на ПУП, започване и приключване на отчуждително-обезщетителните производства.

ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ И ИКОНОМИЧЕСКА СВОБОДА (2)

Препоръки по проблеми на кадастъра и имотния регистър; засегнати права в процедури по създаване и поддържане на КKKP на недвижимите имоти:

1. При изготвяне на годишните програми за дейността по създаване на кадастъра и имотния регистър, приемани от МС по предложение на министъра на регионалното развитие и благоустройството и министъра на правосъдието, да се включват приоритетно не само територии със засилен инвестиционен интерес, а и административно-териториални и териториални единици, които са с дългогодишно незадоволително планиране, затрудняващо административното обслужване на гражданите;
2. Да се спазва изискването за правилно пренасяне на информацията за недвижимите имоти, която се съдържа в предходни планове, представляващи нормативноустановен източник на кадастралните данни. Омбудсманът изразява последователно позиция, че след като е обективно възможно извличане на правилната кадастрална информация, е изпълнено необходимото и достатъчно условие собственикът да не заплаща разходи за отстраняване на допуснати грешки в процеса на нейното преобразуване в съдържание на КKKP, в съответствие с чл. 12, ал. 3 от АПК и чл. 40 от ЗКИР;
3. Дейностите по създаване на КKKP и отстраняване на непълноти или грешки в КKKP от службите по геодезия, картография и кадастър да се извършват в нормативно установените срокове, предвидени в ЗКИР и в Наредба №РД-02-20-5 от 15 декември 2016 г. за съдържанието, създаването и поддържането на КKKP.

Препоръки по проблеми, свързани с нарушени права във връзка с незаконно строителство:

1. Законодателни решения за цялостна и устойчива регулация на отношенията в инвестиционното проектиране и строителството при справедлив баланс между обществен интерес и защитата на индивидуалните права на гражданите, които да са в съответствие с конституционните принципи и с относимото европейско право;
2. Упражняване от специализираните органи за контрол по строителството на системен превантивен контрол и извършване на служебно инициирани проверки съгласно действащата в момента нормативна уредба.

Препоръки по проблеми, свързани с нарушения на правото на собственост в областта на поземлените отношения:

1. Въпреки продължителното забавяне на процесите, не бързината при определяне на необходимите законодателни промени следва да е водеща, а адекватното и комплексно решаване на реституционните въпроси на нормативно, административно и организационно равнище;
2. Да се предвиди специален правен режим за приключване на поземлената реституция за разрешаване на проблемите на възстановяването и обезщетяването на собствениците на земеделски земи, включително породените от прекомерното забавяне, съгласно постановените общи мерки от ЕСПЧ; има практика да се приемат отделни закони за приключване на поземлената реституция (Румъния) в изпълнение на препоръките на ЕСПЧ;
3. Да се държи сметка за реституционната проблематика при регламентирането на поземлените отношения, включително за исканията на собствениците за възобновяване на срока за предявяване на реституционни претенции спрямо земеделски и горски имоти;
4. Държавата да осигури финансирането на техническите дейности за приключване на реституционните процедури.

ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ И ИКОНОМИЧЕСКА СВОБОДА (3)

Препоръки по проблеми, свързани с нарушения при разпореждане със земеделски земи – ПОС:

1. За провеждането на състезателните процедури за разпореждане и управление на общинската собственост е наложително създаването на разпоредби в Закона за общинската собственост с набор от минимални изисквания със задължителен характер за начините на разгласа на обявленията за търговете и конкурсите, сроковете за провеждане на процедурите и други процесуални правила, които да гарантират единен минимален стандарт за спазване на принципите за публичност и прозрачност;
2. При упражняване на правомощията си областните управители да засилят контрола спрямо актове за разпореждане с предмет земеделски земи.

Препоръка по проблема, свързан с нарушения на общините при разпореждане със земи от остатъчния поземлен фонд: С цел гарантиране на поземлен ресурс за довършване на реституционните процедури да се предприемат административни, а при необходимост и нормативни мерки, за ясно определяне на статута на земите с „неустановен собственик“ в планове на новообразуваните имоти за териториите по §4 от ПЗР на ЗСПЗЗ и се внесе единство в административната практика.

Други препоръки по въпроси, свързани със собствеността:

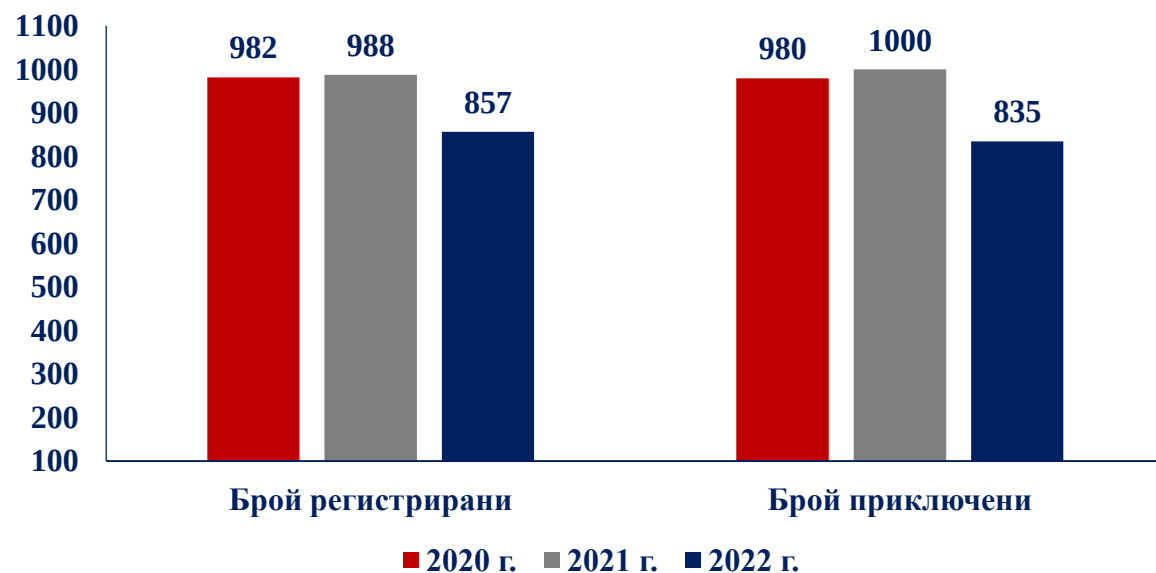
1. Оценката при парично обезщетение, освен с пазарните, да се съобрази и с други фактори, така, че с възприемането на комплексен подход да се гарантира запазването на качеството на живот на собствениците на отчуждените имоти и да се избегне рискът да бъдат лишени от единственото им жилище;
2. Да се предостави право на избор за вида на обезщетението – имотно или парично, при отчуждаване на земеделски имоти и горски територии;
3. Не бързината, а защитата на правото на равностойно обезщетение да се постави като приоритет и се възстанови двуйнстанционността на административносъдебното производство при оспорване на отчуждителните актове;
4. Да се регламентират процедурите за изплащане на определените обезщетения на собствениците на отчуждени имоти и се унифицира административната практика, за да се преустанови незаконосъобразното забавяне на плащанията и прехвърлянето на административната и финансова тежест за набавяне на документи върху отчуждените собственици;
5. Да се предвидят законодателни промени и организационни мерки за отстраняване на нарушението на правото на собственост върху възстановени по реда на ЗСПЗЗ и ЗВСГЗГФ земеделски и горски имоти при отстраняване на ЯФГ в КККР, като се предвидят необходимите гаранции за правата на засегнатите собственици.

Препоръки относно засегнати права при ползване на земеделски земи:

1. Адекватно данъчно облагане на едрата поземлена собственост;
2. Ограничения за притежаването и ползването на земеделски земи;
3. Достъп до земя на безимотни и малоимотни граждани;
4. Минимални размери на арендните/наемните плащания;
5. Съобразяване на размера на средното рентно плащане за земите – „бели петна“ с пазарната рента;
6. Обвързване на предоставянето на субсидиите за подпомагане на площ с плащането на рента на собствениците на земите по договорите за ползването им;
7. Засилване на контрола за спазване на специалните законови изисквания при сключване на договори за ползване на земеделски земи;
8. Извънсъдебен ред за разрешаването на спорове, свързани с плащанията за ползването на земеделските земи. Проект на ЗИД на Закона за местните данъци и такси, предвиждащ облагането с местен данък за притежаване на над 20 000 дка на територията на страната, не е одобрен от Комисията по регионална политика, благоустройство и местно самоуправление към НС.

ПРАВО НА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ И ДОБРА АДМИНИСТРАЦИЯ (1)

Графика №30. Жалби и сигнали, и приключени проверки, свързани с правото на добро управление и добра администрация за периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

- **Основни проблеми, които гражданите поставят през 2022 г.**

- Лошо състояние на републиканската пътна мрежа, на уличната мрежа в населени места и на техническата инфраструктура към нея (331 жалби – 39,64%)
- Нарушаване на законови изисквания (216 жалби, 25,87%) и/или неизпълнение на задължения (28 жалби – 3,35%) от страна на администрации
- Проблеми, свързани със заплащането на пътни такси (98 жалби, 11,74%)

ПРАВО НА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ И ДОБРА АДМИНИСТРАЦИЯ (2)

Препоръки:

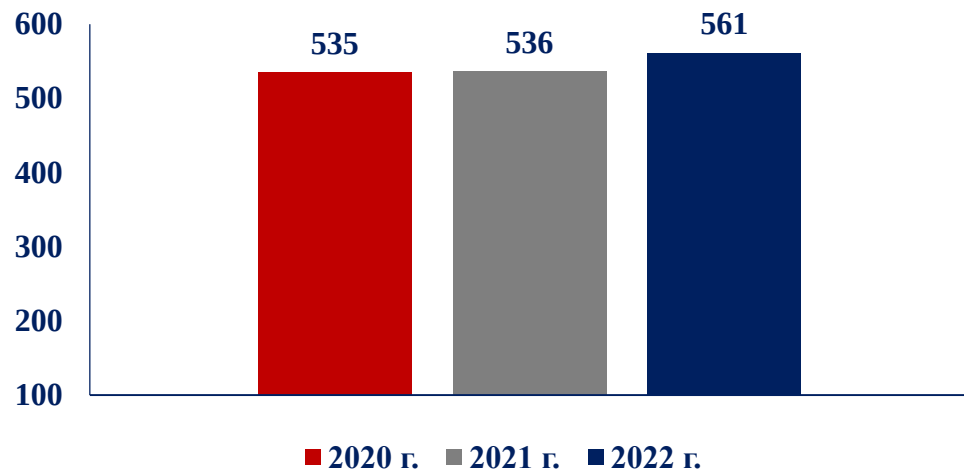
1. Определянето на приоритетите за развитие на пътната инфраструктура да се осъществяват със съдействието на широк кръг заинтересовани, при спазване на принципите за прозрачност и предвидимост;
2. Извършване на цялостна оценка на състоянието на републиканската пътна мрежа;
3. Създаване на информационна система с актуални данни за пътната мрежа и нейното поддържане;
4. Определянето на целите и задачите, както и изготвянето на планове за поддържане на пътната мрежа да става въз основа на задълбочен експертен анализ на актуалните данни;
5. Осигуряване на предпоставки и условия за осъществяване на обективен надзор по време на целия процес на ремонт и/или строителство на пътната мрежа]
6. Да изпълняват вменените им задължения;
7. Да спазват стриктно принципите за законност, обективност и безпристрастност, в съответствие с Конституцията и с другите нормативни актове;
8. Да информират коректно и да консултират гражданите по поставените от тях проблеми и въпроси, като обосновават решенията си]
9. Създаване на добра организация, мобилизиране на наличните ресурси и предприемане на необходимите мерки за вземане на навременни и адекватни управленски решения от администрациите;
10. Поддържане на коректен и открит диалог с гражданите за изясняване на причините в случай на забавяне;
11. Разширяване на възможностите граждани да ползват електронни услуги като отпадане изискването физическите лица да имат квалифициран е-подпис, за да ползват публичните е-услуги, и се осигурят и други способи за електронна идентификация с подходящо ниво на сигурност, като напр. ПИК от НАП и НОИ, мобилни приложения и др.;
12. Намаляване на таксите за ползването на е-услуги;
13. Отпадане на удостоверенията, които администрацията изисква от гражданите, и служебно събиране на информацията;
14. Разширяване на възможностите за сигурно електронно връчване при заявено съгласие;

15. Осъществяване на ефективен контрол относно прилагането на нормативните изисквания за защита на личните данни;
16. Процесът на обсъждане и вземане на решения да бъде прозрачен, да осигурява възможности за широко гражданско участие;
17. Системно да се събира и анализира информация относно броя на лицата без валидни лични документи, както и да се идентифицират причините, поради които тези граждани са без лични документи;
18. Да се направят необходимите законови промени, които да създадат условия за това;
19. Министерството на правосъдието да предприеме действия за анализ и да инициира нормативни промени за преустановяване на недобросъвестната практика търговци да посочват като адреси на управление адреси на граждани без тяхно изрично съгласие;
20. Да се предвиди механизъм за служебно заличаване на такива адреси на управление при подадено обосновано искане за това от потърпевши граждани.

ПРАВО НА ЗДРАВΟΣЛОВНА И БЛАГОПРИЯТНА ОКОЛНА СРЕДА (1)

Графика №31. Жалби и сигнали в областта на здравословната и благоприятна околна среда за периода 2020-2022 г., брой

Източник: статистика на Омбудсмана на Република България

- Подкрепя за проект на ЗИД на Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ), внесен от МС, засягащ правата за достъп до информация относно данните от мониторинга на качеството на въздуха, както и до правосъдие за оспорване на програмите по чл. 27 от ЗЧАВ – не е приет от НС
- Становище против приемане на проект на Наредба за отменяне на Наредба №7 от 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (ДВ, бр. 81 от 2004 г.)

Проблеми:

- Нарушения и необективност при извършване на екологична оценка, оценка на въздействието върху околната среда и оценка за съвместимост със зони от Натура 2000 при допускане на мащабни инвестиционни предложения
- Недостатъчна защита на населените места от дейности, представляващи източник на вредни емисии във въздуха, водите и почвите в близост до тях
- Неспазване на условията на комплексните разрешителни за предотвратяване на промишлено замърсяване
- Недостатъчна уредба на разрешителния режим и неприлагане на мерки за ограничаване на шум и замърсяване от площадки за дейности с отпадъци в населените места
- Липса на предвидимост за разкриване и разширяване на кариери за добив на строителни материали в екологично чисти райони
- Нарушаване на обществения интерес при промяна на предназначението на поземлени имоти, свързани с общото ползване на минерални води
- Други

ПРАВО НА ЗДРАВΟΣЛОВНА И БЛАГОПРИЯТНА ОКОЛНА СРЕДА (2)

Препоръки:

1. При подготовката на закони и подзаконовни нормативни актове стриктно да се спазва изискването за предварителна оценка на въздействието и за провеждане на обществени консултации с гражданите и юридическите лица, съгласно чл. 18а. от ЗНА и с оглед изискванията на чл. 37 от Хартата на основните права на ЕС за осигуряване на високото равнище на опазване на околната среда и подобряването на нейното качество в съответствие с принципа на устойчиво развитие;
2. Извършване на системен анализ на инвестиционни обекти, за които постъпват множество жалби на граждани, но при допускането на тяхната реализация не е проведена процедура за пълен ОВОС;
3. При установени нарушения по тълкуването и прилагането на закона относно подлежащите на ОВОС обекти при анализа, административният акт да бъде преразгледан по реда и сроковете на чл. 100 от АПК, или безсрочно в случаите на нищожност;
4. Да се установи процедура за вътрешно докладване по инициатива на директора на ИАОС или на министъра на околната среда и водите в определен срок;
5. Оказване на методическа помощ и подпомагане на експертния съвет към директора на РИОСВ от страна на експерти на ИАОС и МОСВ, вкл. системен анализ на инвестиционни обекти, за които постъпват множество жалби на граждани, но при допускането на тяхната реализация не е проведена процедура за пълен ОВОС;
6. Да се извърши оценка на въздействието от прилагане на Наредбата за ползване на повърхностни води относно по-ясно нормативно обвързване на условията на разрешителното за ползване на воден обект по чл. 140, ал. 7 от ЗВ с техническия проект за изземване на наносните отложения, както и въвеждане на нормативно изискване за определяне на участъците и количествата на изземване въз основа на хидроложки анализ и хидравлични изчисления;
7. Да бъде възложен одит на режима на изземване на наносни отложения за почистване на речните легла, с оглед условията на предоставяне на публични активи на лица извън публичния сектор, съгласно чл. 6, ал.2, т. 8 от Закона за Сметната палата;
8. За осигуряване на времева адекватност на признатите права за участие и достъп до правосъдие на засегнатата общественост по повод на издаване на разрешения и концесии за добивни дейности е необходимо преуреждане на процедурните елементи и срок на валидност на свързаните с тях ЕО/ОВОС;

9. Да се предприемат организационни мерки и нормативни промени за възстановяване на обществения интерес от трайно запазване на териториално-устройственото и функционално предназначение на сгради и поземлени имоти, отредени за бани и комплекси за ползване на минерални води с широк обществен достъп;
10. Да се актуализира обхватът на контролните правомощия за установяването на съответствие с нормативните изисквания за определяне на количеството енергия като произведено от възобновяеми източници при прилагане на технология за анаеробно третиране на животински тор с добавяне на растителна маса;
11. Да се преразгледа административната практика за прилагане на изискванията за издаване на комплексно разрешително за този вид инсталации;
12. По-добра координация между органите на местно самоуправление и компетентните държавни органи – РИОСВ, Държавния здравен контрол, БАБХ за мониторинг и контрол на факторите на жизнената среда в населените места.

ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ И ЕЗИК НА ОМРАЗАТА

- 17 жалби през 2022 г.
- Проблеми:
 - Дискриминационни разпоредби в наредбата условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби
 - Изплащане на добавки за ваксиниране срещу covid-19 към пенсиите само на определени групи уязвими лица
 - Неравно третиране на хората с увреждания при сключване на застраховател договори
 - Липса на достъпна архитектурна среда
 - Въведените ограничителни изисквания за освобождаване на хората с увреждания и техните семейства от заплащане на винетни такси по чл. 10в от Закона за пътищата
 - Ромската общност
 - Липсата на адекватни мерки за преодоляване на езика на омразата води до намаляване на обществената чувствителност по този проблем и езикът на омразата става част от ежедневието на гражданите

Препоръки:

1. Да бъдат предприети действия, вкл. и нормативни изменения за решаването на проблема с липсата на документи за самоличност на гражданите поради заличаване на адреса им;
2. Да бъдат предприети действия за разрешаване на проблемите с липсата на изградена достъпна среда за хората с намалена подвижност;
3. Да бъдат предприети действия за разрешаване на проблема с липсата на достатъчно разпознаваемост и противодействие на използването на езика на омразата;
4. Компетентните органи да се ангажират с мерки и действия, с които да се повишава чувствителността на обществото към проявите на дискриминацията и езика на омразата;
5. Приемане на промени в ЗУТ, ЗДС и ЗОС, с които се въвежда изрично изискване за извършване на преценка на пропорционалността на административната намеса в случаите, когато се пристъпва към премахване на незаконен строеж, единствено жилище на гражданите.

НПМ И ОСНОВНИ ПРАВА И СВОБОДИ НА ЧОВЕКА (1)

- Извършени 58 проверки през 2022 г. – например: места за изтърпяване на наказания към МП – затвори (5), затворнически общежития от открит (7) и закрит (2) тип, арести (4)

Графика №32. Проведени проверки от НПМ по категории проверявани органи през 2022 г., брой

Основни проблеми:

- Системни дефицити при медицинското обслужване на лишените от свобода
- Продължаващи дефицити с амортизиран, морално остарял и хигиенно ненадежден постелъчен инвентар
- Нерешени проблеми с наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода, и др.
- При арестите – липса на обслужващи помещения, липса на достъп до вентилация и естествена светлина и морално остаряла материална база

Препоръки:

- Необходимо е приемане на национална политика и стратегия за детско правосъдие 2021-2030 г.;
- Транспонирането в НПК на Директива 2016/800/ на ЕС относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство.

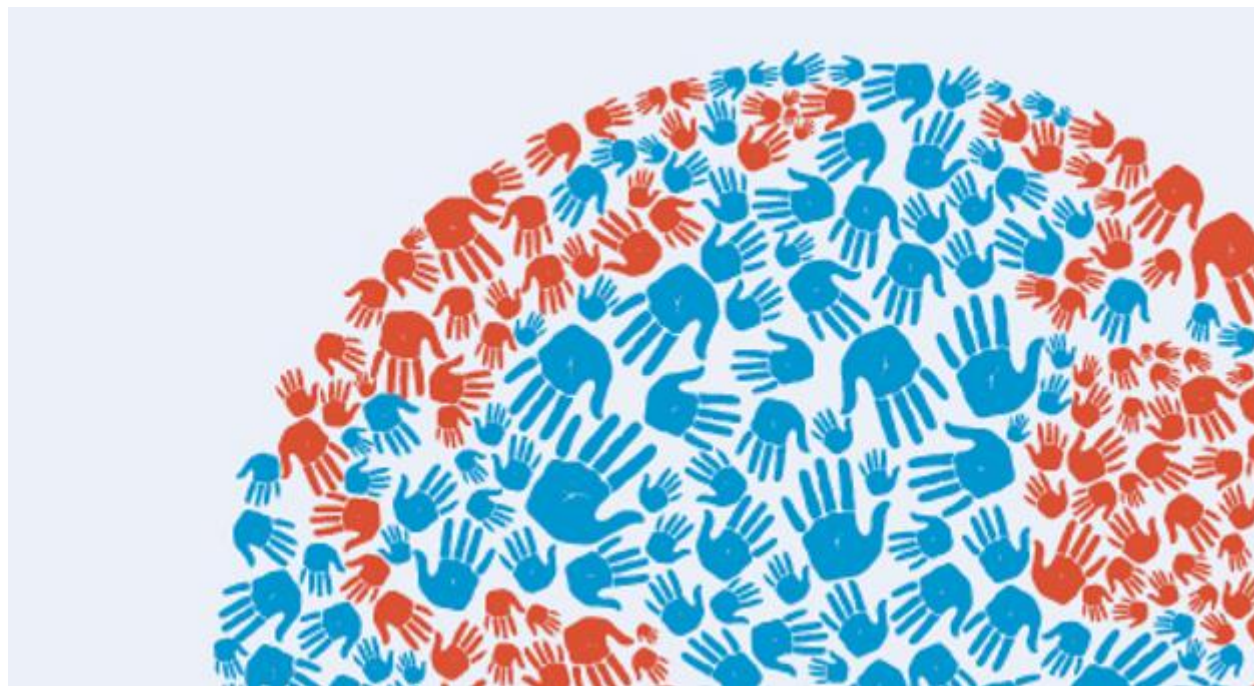
НПМ И ОСНОВНИ ПРАВА И СВОБОДИ НА ЧОВЕКА (2)

- **Повишен брой проверки в центровете за настаняване на бежанци и мигранти** – в проверените институции за настаняване в системата на МВР и ДАБ – обхванати 11 761 чуждестранни граждани без статут в Република България
 - **Основни проблеми:**
 - Нерешени проблеми с изграждането на сигурна зона за непридружени малолетни и непълнолетни лица извън столицата (в ЦНЧ – Харманли)
 - Нерешени проблеми с контрола на хигиенно-санитарните условия в центровете за настаняване на чужденци
 - Проблеми с достъпа до стоматологична и специализирана здравна помощ, и др.
 - **Право на конституционна жалба, във връзка права на лицата с психични заболявания**
 - **Основни проблеми:**
 - Нестартирано изпълнение на Националната стратегия за психично здраве на гражданите на Република България 2021-2030 г.
 - трайно ниските стойности на показателите „храноден“, „лекарстводен“
 - „незадоволителна здравна грижа за пациентите в стационарната психиатрична помощ“
 - **Правата и на децата и пълнолетните лица, настанени в резидентни услуги** – при общо проверени 11 институции (с настанени 398 лица), продължават да са валидни критични констатации относно повтарящата се тревожна тенденция за некачествено предоставяне на грижата за възрастни хора и деца с увреждания в центровете от семеен тип
 - **7 проверки в резидентни социални институции от стар тип (домове)** – не отговарят на никакви критерии за предоставяне на качествена социална услуга за хора с увреждания. Отношението към настанените хора и тяхното пребиваване там е не само лошо и унижително, но са нарушени техни основни човешки права

НПМ И ОСНОВНИ ПРАВА И СВОБОДИ НА ЧОВЕКА (3)

- Кризисни центрове за деца и жени, жертви на трафик и претърпели насилие – проверени 3 социални услуги
 - **Основните проблеми:**
 - Част от децата, не отговарят на профила на социалната услуга
 - настанени за бягства от вкъщи, кражби, противообществени прояви, секс контакти с криминални лица
 - Не е спазен законоустановеният срок за настаняване, който е не повече от 6 месеца, като този срок се определя само в изключителни случаи
 - Други констатации:
 - Трайно недофинансиране и хроничен недостиг на кадри за осигуряване на качествено медицинско обслужване и здравни грижи за лицата във всички категории проверявани обекти
 - Липса на бюджетно финансиране за социални дейности в местата за изтърпяване на наказания към МП
- ✓ **Изпратени общо 114 препоръки** до различни органи на власт и институции
 - ✓ Проследено предприемането на конкретни мерки за подобряване на условията в местата за настаняване, задържане или изтърпяване на лишаване от свобода

ПОДКРЕПА НА БЕЖАНЦИ И МИГРАНТИ

- Разработен специален механизъм за предоставяне на информация и подкрепа на пристигащите в България бежанците от Украйна
- Експерт от институцията – заместник-председател на Обществения съвет към БЧК, създаден във връзка със спешната ситуация с украинците. Цел на Съвета – прозрачност на събраните обществени средства в кампанията
- Директна 24-часова телефонна линия за контакт с експертите на институцията и предоставянето на навременна и актуална информация за правата на украинските граждани

Основни препоръки:

Кризата с бежанците от Украйна и предоставянето на адекватна закрила и подкрепа на разселените лица задълбочи съществуващи проблеми, за които омбудсманът отдавна алармира публичните институции:

1. Необходимо е създаването на устойчива политика за предоставяне на адекватна информация на лицата, търсещи закрила, относно правата им и условията за пребиваване в Република България;
2. Необходимо е приемането на устойчива стратегия за подкрепа и интегриране на разселените лица, с която трайно да се гарантират правата им за достъп до социални, здравни и образователни услуги.

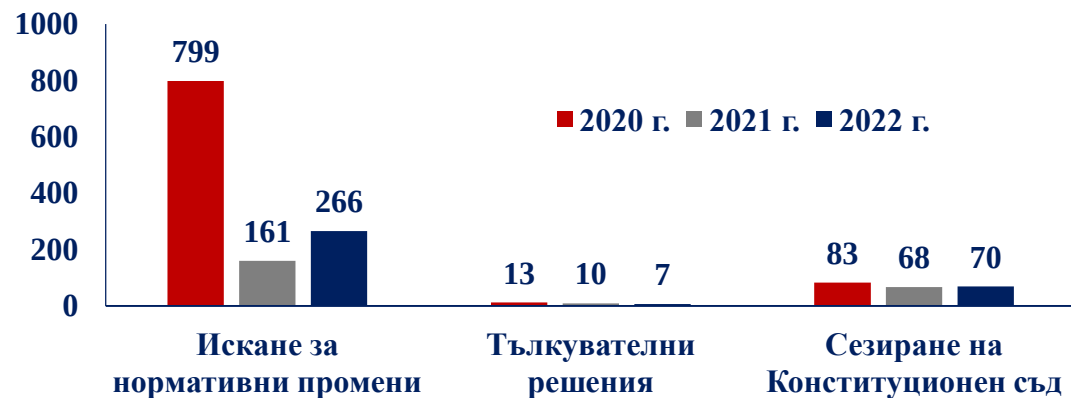
Снимка: dir.bg

ГЛАВА ВТОРА – ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

ИСКАНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ, НАСОЧЕНИ КЪМ ПРОМЯНА НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА (1)

Графика №34. Искания на гражданите, насочени към промяна на нормативната уредба в периода 2020-2022, брой

• Законодателни предложения:

- Изготвяне на законопроект, който да регулира дейността на т.нар. колектори
- Приемане на изрична нормативна разпоредба, с която COVID добавките, изплащани като антикризисна мярка към пенсиите, да станат несеквестрируеми при наложени запори
- §12 от Закона за държавния бюджет за 2022 г. – закриване Националният компенсационен жилищен фонд при МС;
- Закриване на местните комисии по чл. 8, ал. 2 от Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищноспестовни влогове

- Законодателни промени относно забраната за предлагането, продажбата, вкл. онлайн, и употребата от деца на райски – Закона за здравето
- Предложен на вниманието на НС проект на ЗИД на Закона за предучилищното и училищното образование
- Промени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица, като се въведе несеквестрируемост на сумите, които НАП възстановява чрез работодателите на работници и служители, ползвали данъчни облекчения за деца или за деца с увреждания
- Законопроект за несъстоятелност на физическите лица, или т.нар. личен фалит
- Становища по: проект на ЗИД на Закона за убежището и бежанците; законопроект за доброволчеството; проект на ЗИД на Закона за управление на етажната собственост; проект на ЗИД на Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина; проект на ЗИД на Закона за медиацията; проект на ЗИД на Закона за здравето с цел въведените нови задължения за пациентите; проект на ЗИД на Закона за задълженията и договорите относно намаляване на размера на законната лихва и др.

ИСКАНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ, НАСОЧЕНИ КЪМ ПРОМЯНА НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА (2)

- **4 искания до Конституционния съд (КС)** за обявяване на противоконституционност на законови разпоредби, с които се нарушават права и свободи на гражданите:
 - на §5 от Преходните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс (обн. ДВ, бр. 103 от 2020 г.) – *КС отхвърля искането на омбудсмана за установяване на противоконституционност на §5 от Преходните разпоредби на ЗИД на Семейния кодекс (обн. ДВ, бр. 103 от 2020 г.)*
 - на чл. 158, ал. 5, изречение трето от Закона за здравето – *КС обявява за противоконституционна разпоредбата на чл. 158, ал. 5, изр. трето от Закона за здравето (обн. ДВ, бр. 70 от 2004 г., посл. изм. и доп. бр. 62 от 2022 г.)*
 - на чл. 10, ал. 16 от Закона за пътищата – *КС допуска за разглеждане по същество искането на омбудсмана за установяване на противоконституционност на чл. 10, ал. 16 от Закона за пътищата (обн. ДВ, бр. 26 от 29.03.2000 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 23 от 19.03.2021 г.)*
 - на разпоредбата на чл. 8, т. 3 в частта „държавните“ от Закона за висшето образование – *КС допуска за разглеждане искането на омбудсмана за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 8, т. 3 от Закона за висшето образование (обн. ДВ, бр. 112 от 27. 12. 1995 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 102 от 23. 12. 2022 г., ЗВО) в частта „държавните“*
- **През 2022 г. КС се произнася по искане на омбудсмана от 2021 г. за установяване на противоречие на разпоредбите на чл. 68а, ал. 1, изр. 2 в частта „пожизнено“ от КСО с чл. 6, ал. 1 и 2, чл. 16, чл. 4, ал. 1 и 2 от Конституцията, както и на нейния преамбюл – оспорената от омбудсмана норма от КСО се отнася до възможността гражданите, които имат изискуем осигурителен стаж, да се пенсионират една година по-рано от изискваната в чл. 68, ал. 1 от КСО възраст за пенсиониране, като в случай че те упражнят това свое право, ще получават пенсия в намален размер пожизнено. Искането на омбудсмана е отхвърлено**

ГЛАВА ТРЕТА – НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ОБЩ ПРЕГЛЕД

- Констатации на омбудсмана през 2022 г.:
 - България изостава в процеса на присъединяване към международноправни актове, които допускат възможност за гражданите да отправят жалби към наднационални (конвенционни) органи в случай на техни нарушени права
 - България не прави стъпки за присъединяване към Факултативния протокол към Конвенцията за хората с увреждания и към Третия факултативен протокол към Конвенцията за правата на детето
 - България все още не е ратифицирала и Протокол 16 към ЕКПЧ, който осигурява възможност за механизъм за сътрудничество между националния съд и ЕСПЧ, подобен на преюдициалните запитвания уеднаквяването на практиката на българския съд с тази на ЕСПЧ и ще допринесе за по-малко осъдителни решения
 - Общо 27 нови решения на ЕСПЧ срещу България през 2022 г.

ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ОСНОВНИТЕ СВОБОДИ (1)

- Конференция: „Тридесет години от присъединяването на България към Европейската конвенция за правата на човека“
- Общи констатации за изпълнението на окончателни решения на ЕСПЧ през 2022 г. по смисъла на чл. 46 от ЕКПЧ
 - Индивидуалните мерки за изпълнение, предвидени в решенията на Съда, се реализират и обичайно не поставят проблеми
 - Стриктно се следи за спазване на съответните срокове и достигане на решенията до най-широк кръг компетентни органи и лица
- Всички решения се публикуват на интернет страницата на Министерството на правосъдието (МП) и на портала: <http://humanrights.bg/>
- Някои решения на ЕСПЧ разкриват системни или структурни проблеми, свързани с необходимост от законодателни промени или промени в съдебната или административната практика
- Координиращата роля на МП е недостатъчна, за да наложи предприемането на мерки, които са в компетентността на други ведомства
- **Общият брой на решенията, подлежащи на изпълнение и наблюдавани от Комитета на министрите, се увеличава:**
 - Към 31.12.2022 г., общият брой решения на ЕСПЧ на фазата на изпълнението е **227**
 - Броят на неизпълнените решения срещу България по наблюдавани дела се увеличава – 31.12.2021 г. – 173, 31 декември 2020 г., когато са 165, а към 31 декември 2019 г. 170
 - 2022 г. ЕСПЧ се произнася по 62 дела срещу България – 25 от тях постановява осъдителни решения, установяващи нарушение; 2 дела – няма нарушения на Конвенцията; решения за недопустимост на различни основания – 20 дела; жалби с постигнато приятелско споразумение – 10, направена едностранна декларация от страна на държавата – 5. *За сравнение, през 2021 г.: решенията на ЕСПЧ срещу България – 60, от които осъдителните – 35*

ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ОСНОВНИТЕ СВОБОДИ (2)

- Нови 37 осъдителни решения – под наблюдение от Комитета на министрите – броят им е значително по-нисък от броя решения за 2021 г. – 45, 2020 г. е сходен с броя решения през 2018 г. – 36, значително по-нисък от през 2019 г. – 18
- България **плаща 725,695 евро обезщетения, значително повече от 2021 г. – 452,546 евро, 2020 г. – 320 393 евро, 2019 г. – 421 823 евро.** *За сравнение: напредъкът на България остава крайно незадоволителен при сравнение с напредъка на други държави от региона – размерът на дължимите обезщетения, платени от Северна Македония за 2022 г. е 112,850 евро*

Основни препоръки:

1. Засилване на механизмите на координация между различните институции, които са отговорни за изпълнение на осъдителните решения на ЕСПЧ срещу България. Липсата на напредък доказва, че се налага прилагането на общи мерки по превенция, които държавата следва да предприеме;
2. Да бъдат предприети мерки за засилване на ролята на МП и на Дирекция „ППРБЕСПЧ“ по координация на процеса по привеждане на националното законодателство и практиката на институциите в съответствие с решенията на ЕСПЧ;
3. Логично е координацията на процеса на изпълнението да продължи да се осъществява от ППРБЕСПЧ, но да се помисли за нов формат, в който тя да се реализира, за да бъде значително по-ефективна и да се постигне реален напредък.
4. Създаване на междуведомствен координационен съвет, включващ представители (експерти) на всички национални институции, които следва да бъдат пряко ангажирани в процеса по координиране и наблюдение на изпълнението на мерките за изпълнение на осъдителните решения на ЕСПЧ;
5. Значително да повиши информираността по отношение на практиката на ЕСПЧ и стандартите за спазване на основните права на човека. Това реално ще доведе до намаляване на осъдителните решения, които са в процедура по засилено наблюдение от страна на Комитета на министрите в продължение на много години;
6. Привеждането на националното законодателство и практика в съответствие с ЕКПЧ и практиката на ЕСПЧ ще осигури и по-ефективно гарантиране спазването на основните права и свободи на българските граждани;
7. В подобен междуведомствен координационен механизъм е удачно да бъдат включени най-вече представители на изпълнителната власт;
8. Механизмът би бил ефективен ако на заседанията му присъстват и представители на съдебната и законодателната власт;
9. Удачно е съветът да се събира на периодични заседания (поне четири заседания в годината), за да могат неговите членове да обсъждат мерките, които следва да бъдат предприети, да поемат ангажимент за тяхното изпълнение, да осигурят координация на изпълнението в собствената си институция и да предоставят информация за напредъка;
10. Част от този координационен процес трябва да бъде и националният омбудсман в ролята му на обществен защитник, който насърчава прилагането на конвенциите за защита на основите права и свободи на личността, както и независими експерти и представители на неправителствени организации.

ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ОСНОВНИТЕ СВОБОДИ (3)

- Ключови решения на ЕСПЧ за 2022 г. – през 2022 г. няма постановено нито едно ключово решение на ЕСПЧ срещу България, за разлика от 2021 г.
 - Решения на ЕСПЧ, по които са предприети мерки за справяне с проблема, но все още са в процедура по наблюдение от Комитета на министрите:
 - Групата дела „Великова срещу България“
 - Групата дела „С.З. / Колеви срещу България“
 - Делото „Ненчева срещу България“
 - Делото „Станев срещу България“

Основни препоръки:

1. Изпълнение на поетите ангажменти от Плана за действие по изпълнение на препоръките от осъдителното решение „Великова срещу България“;
2. Инкриминиране на престъплението изтезание в контекста на ангажиментите на България по ЕКПЧ и Конвенцията срещу изтезанията на ООН;
3. Отпадане на давностния срок при престъпления, свързани с изтезания с оглед възможността за възобновяване на производството след осъдително решение на ЕСПЧ или определяне на допълнителни адекватни обезщетения с оглед оттегляне на претенциите на пострадалите и закриване на наблюдението по тези дела;
4. Изпълнение на Решението на КМ от 14 март 2019 г., вкл. що се отнася до ефективност на разследването и разследване на евентуални престъпления, извършени от главния прокурор;
5. Изработване и прилагане на конкретни правила за планиране на полицейски операции, указания как да се реагира, в случай че при ареста присъстват съпругата или децата и обучение на полицейските служители;
6. Предприемане на спешни стъпки за внасяне на законопроекта за физическите лица и мерките за подкрепа в МС и НС.

Специфични препоръки:

1. Предприемане на мерки за подобряване на лошите условия в местата, където се настаняват лица с психични увреждания;
2. Приемане на Националната стратегия за психично здраве 2020-2030 г. и Планът за действие към нея;
3. Да се разшири дейността по предоставяне на социални услуги за хора с психични заболявания в съответствие с потребностите на обществото и да се прекрати дългогодишният престой на пациенти в държавните психиатрични болници;
4. Необходимо е да се ускори процесът на де-институционализация на грижата за деца и възрастни, като се изградят повече социални услуги в общността – дневни центрове за деца и лица с увреждания, центрове за обществена подкрепа и др., и се осигурят достатъчно лични асистенти.

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

- Констатации:

- Отговорните органи полагат усилия за преодоляване на съществуващите проблеми в отделните области на правата на хората с увреждания
- Необходимите мерки не са достатъчни, за да бъдат преодолените затруднения на хората с увреждания при освидетелстване/преосвидетелстване от органите на медицинската експертиза и значителните забавяния при издаването на експертните решения
- Остават предизвикателствата пред хората с редки болести да упражняват правата си
- Мерките за актуализиране на списъците на помощните средства и медицинските изделия не допринасят за включване на изделия, съобразени с потребностите на хората с увреждания
- Не се предприемат действия за преодоляване на забавянето при ратифицирането на Факултативния протокол към КПХУ

Основни препоръки:

1. Да бъдат предприети действия за продължаване на реформата на медицинската експертиза и експертизата на работоспособността, вкл. чрез внедряване на международни стандарти, с активно включване на представители на хората с увреждания при широки обществени дискусии и публичност;
2. Да бъдат взети мерки за осигуряване на правата на хората с редки болести;
3. Да бъдат предприети действия за подходящо актуализиране на списъците на помощните средства и медицинските изделия, както и за подобряване тяхното качество;
4. Да бъде ускорена процедурата по ратифициране на Факултативния протокол към КПХУ.

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО (1)

- Основни констатации:

- Все още не е създаден Национален механизъм за изпълнение на препоръките на Комитета по правата на детето – сформирана междуетовствена експертна работна група за изработване на механизъм за изпълнение на препоръките
- Липсата на Национална стратегия за детето води до неефективен мониторинг и липсата на актуални индикатори, по които да бъдат събирани данни по отношение на правата на детето
- Проблеми при събирането на данни, отнасящи се до детското благосъстояние, др. – *примери за разминаване на данните по отношение на броя на децата, жертви на най-тежкото престъпление – умишлено убийство, където данните на: МВР, НСИ и Прокуратурата се разминават до 10 пъти, както и случаите на деца, жертви на насилие, броят на непридружените деца бежанци*
- Професията на социален работник – нисък престиж и липса на възможности за развитие и квалификация, огромно текучество
- Влошена комуникация – прехвърлянето на оперирането на **Националната телефонна линия за деца 116 111 на АСП**
- Няма доказателства, че процесът на бюджетиране, отнасящ се до детските политики, отчита обема и ефективността на публичните разходи като инвестиции в децата – разработеният от НМД инструмент за оценка на финансовите инвестиции в децата не се използва
- Остават неадресирани препоръките за детското участие. Липсва единен и систематичен подход за разбиране и прилагане на детското участие
- Финансирането на услуги, вкл. терапии за деца с аутизъм не се поема от НЗОК; има системен проблем с консумативите и помощните средства; няма разработен алгоритъм за терапевтично поведение в България; липсва системен подход в грижата за децата с увреждания, който не се реализира поради липсващи звена, координационни механизми и кадри

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО (2)

- Общи мерки за изпълнение на Конвенцията – чл. 4: законодателство, институции, програми и планове, ратификации, разпространение на Конвенцията
 - България не разполага с ефективен стратегически документ за правата на детето след изтичането на срока на действие на Националната стратегия за детето 2008-2018 г.
 - **В областта на правосъдието за деца** – остава изцяло неосъществена реформата в детското правосъдие:
 - Проект на ЗИД на Граждански процесуален кодекс – не е разгледан поради прекратяване на пълномощията на НС
 - Проект на ЗИД на Наказателно-процесуалния кодекс – приет на първо четене в зала, но не е гласуван окончателно
 - **В сферата на образованието** – приет е ЗИД на Закона за предучилищното и училищното образование, с цел забрана за осъществяване на политическа и партийна дейност в образователната система, както и промени в 9 наредби
 - **В областта на младежта и спорта** – приет ЗИД на Закона за младежта, включва: промяна в сроковете за изготвяне на доклади за младежта; промяна на неговото съдържание; регламентиране на дейността на Обществения съвет по въпросите на младежта; приета нова Наредба №1 от 10.06.2022 г. за условията и реда за финансиране на проекти по национални програми за младежта.
 - Други: приета **Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2022-2024 г.** и на План за действие; приет План за действие в изпълнение на Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета за създаване на Европейска гаранция за детето (2030); разработен е **Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци**, намиращи се на територията на Република България, вкл. децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила, утвърден единствено със заповед на министъра на труда и социалната политика; изграден е Механизъм за работа и сътрудничество между институциите по случаи на деца, въввлечени в родителски конфликти; одобрена **Национална здравна стратегия 2030**, с мерки за подобряване на показателите за майчино и детско здраве, създаването на Национална педиатрична болница; разработен проект на Национална стратегия за детско и юношеско здраве и педиатрична грижа 2030, не приета – в процеса на обсъждането ѝ са изключени гражданските организации

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО (3)

- 2 решения на ЕСПЧ срещу България, които засягат правата на деца:
 - Делото „А и други срещу България“ (жалба №51776/08)
 - Ненчева и други срещу България (жалба №48906/06)
- **Образувани общо 52 преписки**, свързани с нарушени права на деца в областта на антидискриминационното законодателство:
 - **35 са на основата на защитен признак „увреждане“**, свързани с недостъпната архитектурна среда на детски ясли, детски градини и училища на територията на страната, образувани по доклади за самосезиране на КЗД въз основа на констативни протоколи от извършени проверки на регионалните представители на Комисията
 - Образувани **11 производства във връзка с оплаквания/твърдения за нарушени права на роми**, в 3 от случаите се касае за деца. *По-голямата част от тях не са приключили с окончателен акт. В 9 от случаите е установено нарушение на 33Дискр., наложени 7 глоби и имуществени санкции, 4 задължителни предписания и 2 препоръки*

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО (4)

Препоръки:

1. Разработване на специален механизъм за наблюдение на изпълнението на Конвенцията и разработване на индикатори за нейното прилагане;
2. Въвеждане на процедура за оценка на въздействието на нормативната уредба и на политиките върху правата на детето на детето;
3. Изменение и допълнение на СК като се премахнат всички изключения, които позволяват бракове под 18 години;
4. Целенасочени инвестиции и ефективни действия за превенция на изоставянето на деца, за подкрепа на семействата на деца с увреждания и на децата от уязвимите общности;
5. Да се осигурят възможности за децата с увреждания на спорт, игри на открито и свободното време;
6. Да се разшири достъпа до интегрирани здравно-социални услуги за деца с увреждания;
7. Подобряване на процеса за събиране на данни за децата с увреждания;
8. Да се разработи всеобхватна стратегия за включването и реализацията на децата с увреждания в обществото и образованието, основана на системен подход към увреждането;
9. Инвестиции в човешките кадри в системата за закрила и в социалните услуги постоянни обучения и повишаване на възнагражденията им;
10. Мерки за насърчаване на участието на детето, като: се дадат насоки за значението и приложението на участието на децата; се дадат практически насоки за различни подходи за участие на децата; да се подготвят примери за добра практика за това как децата могат да бъдат ангажирани;
11. Приемане на Националната стратегическата рамка за детето;
12. Актуализация на предварителната оценка, извършена още през 2017 г., за въздействието на присъединяването на България към Третия факултативен протокол;
13. Да се актуализира остарялата нормативна уредба за здравните кабинети в детски градини и училища и/или да се приеме нова;
14. Да се положат максимални усилия за осигуряване на достъпна физическа инфраструктура на обществената среда за децата с увреждания;
15. Да се положат усилия за подобряване на наличието и достъпността на образованието и грижите в ранна детска възраст, както и до предучилищното образование;

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО (5)

Препоръки:

16. Решаване на проблемите, свързани с неравномерното разпределение на детските градини и яслите в големите градове и улесняване на достъпа до детски градини в отдалечените райони;
17. Активни мерки за подкрепа на децата, чиито родители са в чужбина;
18. Целенасочени инвестиции в приобщаващото образование, за професионалното развитие на учителите и за повишаване на чувствителността на родителската общност към децата;
19. Планиране на мерки за преждевременно напусналите ученици преди завършване на средното си образование, с особена грижа за малките и селските райони на страната;
20. Насочване на усилията на българската образователна система към резултатите на Учениците;
21. Въвеждане на интегрирани мерки за работа между образователния, социалния и здравния сектор;
22. Мерки за преодоляване между поколенията на преноса на образователното ниво и на бедността;
23. Да се увеличат усилията за по-висока приложимост на професионалното образование и обучение на пазара на труда и на дуалното професионално образование;
24. Провеждане на изследване за антициганизма и социалната дистанция;
25. Да се приеме Стандарт за детска психиатрия;
26. Да се предприемат спешни мерки по въвеждане и актуализация на разработената; Информационна система за ражданията, която съдържа данни в реално време за обхвата на бременните и деца с профилактични прегледи и с данни за недоносените деца;
27. Да се въведе ефективна система за превенция в областта на детското здраве, като се изведе здравната профилактика като основен приоритет;
28. Да се изгради Национална детска болница;
29. Активни действия по реформата за детско правосъдие;
30. Създаване на стабилна и надеждна система за мониторинг и оценка на изпълнението на политиките за деца;
31. Оптимизиране на процеса на събиране на данни в България, свързани с деца по отделните тематични области.

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ПРОТИВ ИЗТЕЗАНИЯТА И ДРУГИ ФОРМИ НА ЖЕСТОКО, НЕЧОВЕШКО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (1)

- Все още в българското законодателство не се съдържа легална дефиниция на „изтезание“, по смисъла на чл. 1 от Конвенцията. Българската държава следва да гарантира, че всички основни правни гаранции на задържаните лица са осигурени на практика, а не само в закона
 - Извършени проверки в 4 ареста и 9 районни управления към МВР – към днешна дата продължават да бъдат актуални трайните проблеми в системата на 24-часовото задържане, по-конкретно: лоши материално-битови условия, липса на вентилация и естествена светлина
 - Проблем с прекомерна употреба на сила (особено в затворите в София и Бургас), както и в полицейските управления за задържане
 - Извършени проверки от НПМ в 5 затвора (гр. Ловеч, гр. Плевен, гр. Пловдив, гр. Белене, гр. Враца). Липсата на медицински персонал в затворите е системен проблем
- **Проблемите на социалните институции** – извършени 7 проверки в резидентни социални институции (домове) - домовете не отговарят на никакви критерии за предоставяне на качествена социална услуга за хора с увреждания; продължава да бъде актуален проблемът с **правото на свободно придвижване на настанените лица и контактите с външния свят**) липсват външни социални услуги; предлаганите социални услуги (трудотерапия, психотерапия, кинезитерапия) се провеждат в рамките на територията на дома, което създава предпоставки за допълнителна изолация на настанените лица и затруднява бъдещата им ресоциализация в обществото
- Искане на омбудсмана да бъде обявена за противоконституционна разпоредбата на чл. 158, ал. 5, изр. трето от Закона за здравето (обн., ДВ, бр. 70 от 2004 г.; посл. изм. и доп., бр. 62 от 2022 г.)
- Проблеми, свързани с **положението на лицата, търсещи закрила и мигрантите** – ежегоден независим мониторинг на специалните домове за временно настаняване на чужденци

КОНВЕНЦИЯ НА ООН ПРОТИВ ИЗТЕЗАНИЯТА И ДРУГИ ФОРМИ НА ЖЕСТОКО, НЕЧОВЕШКО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (2)

Основни препоръки:

1. Да бъдат отпуснати целеви финансови средства за извършване на ремонт на санитарните възли и в спалните помещения на лишените от свобода;
2. Да бъде извършено преустройство на килиите по такъв начин, че да се осигури достъп до естествена дневна светлина, като същевременно се осигури уединение на лицата, изтърпяващи наказание „доживотен затвор“ и „доживотен затвор без замяна“;
3. Да бъде подобрен достъпът до правна помощ;
4. Да бъде подобрена информираността на задържаните лица за техните права;
5. Да бъде осигурявано извършване на медицински прегледи на лишените от свобода при условията на конфиденциалност, особено при регистриране на случаи на упражнена физическа сила;
6. Да бъдат предприети усилия за решаване на проблема с наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода;
7. Да бъде извършено преразглеждане на Новия списък на разрешените лични вещи, предмети и хранителни продукти, които лишените от свобода могат да получават, ползват и държат при себе си на определените за целта места;

Основни препоръки:

8. Всички домове за пълнолетни лица с умствена изостаналост, психични разстройства и деменции да бъдат закрити до 2027 г.;
9. До закриването им да бъдат подобрени условията на живот на потребителите, а настаняването на нови потребители да бъде преустановено;
10. Да не се разкриват каквито и да е нови социални услуги в сградния фонд на съществуващите домове за пълнолетни лица от стар тип.

КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЖЕНИТЕ

- Идентифицирани от институцията на омбудсмана проблеми:
 - Разширяване на кръга на лицата, които могат да търсят защита от домашно насилие
 - Осигуряване на по-ефективна защита на лицата, пострадали или в риск от домашно насилие са измененията на ЗЗДН, с които жертвите на домашно насилие могат по лесен и достъпен начин да информират за домашното насилие
 - Въвеждане на задължение на държавните и общинските органи, лечебните заведения, юридическите лица, които осъществяват дейност в областта на превенция и защита от домашно насилие в съвсем кратък срок до 24 часа да препратят, по искане на пострадалото лице, молбата за образуване на производство по издаване на заповед за защита до съда
 - Промяна на едномесечния срок за подаване на молба за заповед за защита от акта на домашно насилие
 - Разширяване на мерките по ЗЗДН за защита на жертвите, като напр. производството да може да се образува и по искане на прокурора, като допълнителна гаранция за защита на лицата, пострадали от насилие
 - Регламентирането на възможност за предоставяне на безплатна правна помощ на пострадалите лица, засилване на служебното начало на съда, както и въвеждане на изискването съдът да извършва оценка на риска
 - Уредба на програми за превенция и защита и на специализирани услуги, осигуряващи закрила, подкрепа и помощ, смятам, че би се постигнало разрешаване и на тези проблеми
 - България няма национален орган, който да е отговорен за формулирането, прилагането и оценката на политиките и координацията на действията на органите по превенция и противодействие на домашното насилие
 - Липсата на официална статистика възпрепятства създаването на ефективни политики за борба с домашното насилие

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА – МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ

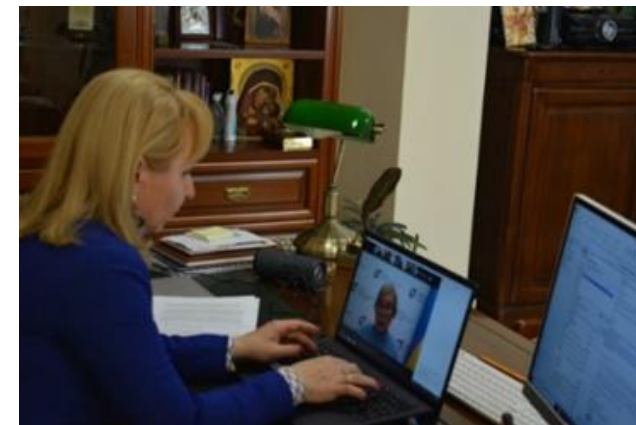

Действия на омбудсмана за защита правата и интересите на българските граждани пред международни институции

5 април – среща с изпълнителния директор и делегация от Комитета за борба срещу тероризма към Съвета по сигурността ООН

12 април – участие на проф. Ковачева в онлайн среща на омбудсманите, организирана от Световната организация на националните правозащитни институции, на която е обсъждана бежанската криза, породена от войната в Украйна

28 април – омбудсманът участва в двудневна среща на европейските омбудсмани в Страсбург, посветена на ефекта на дигитализацията на администрацията върху правата на хората

16 септември – среща с делегация на ОССЕ в България по повод на предстоящите избори за 47 НС. Представени са основните проблеми, с които българските граждани сезират омбудсмана и изпратените препоръки до ЦИК

13 октомври – по покана на европейския омбудсман Емили О'Райли проф. Диана Ковачева участва в Брюксел в конференция, на която е обсъден двойният стандарт при храните за страните от Източна Европа. Акцент в разговорите е предлагането в различни точки на европейския пазар на храни под една и съща марка и един и същи бранд, в които се влагат различни съставки с по-ниско качество

24-25 октомври – омбудсманът е домакин на двудневна среща на Европейска мрежа на националните институции по правата на човека

12 декември – работна среща с Комисаря по бежанците

Трансгранично сътрудничество

10 май – среща с норвежки изследователи, които проучват достъпа до правосъдие на ромски жени и деца у нас

21 юни – среща с детския омбудсман на Исландия Салвѝор Нордал, която е в България по покана на Националната мрежа за децата

27-28 октомври – GANHRI – заседание на бюрото, Маракеш, 30 г. Парижки принципи

Двустранно сътрудничество

9 май – заместник-омбудсманът домакинства среща с проф. д-р Мухарем Кълъч – председател на Институцията за човешки права и равенство на Република Турция и г-жа Езги Окай – ръководител на отдел „Международни проекти и отношения“, на срещата присъстват още доц. д-р Ана Джумалиева – председател на КЗД и представители на Посолството на Турция у нас

18 юли – Среща с депутат от Бундестага за обсъждане проблемите на ромите у нас

14 октомври – Среща със съветника по наказателно-правни въпроси на Британското посолство – Ким Холдън

ГЛАВА ПЕТА – РЕСУРСИ

- Със Закона за държавния бюджет на омбудсмана на Република България за 2022 г. са разчетени разходи в размер на 3 678 900 лв.
- Извършени две корекции в посока увеличение с общ размер 50 688 лв. и уточненият план е 3 729 588 лв.
- Отчетени приходи за 2022 г. по съответни параграфи – 3 246 лв.
- Отчетени разходи за 2022 г. по съответни параграфи – 3 540 361 лв.
- Приключи изпълнението на проект „Електронна система за управление работата на администрацията на омбудсмана“, приоритетна ос №2 Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление“, отчетени разходи – 323 369 лв.

ПРИОРИТЕТИ ЗА 2023 г.

Водещ приоритет за институцията на омбудсмана през 2023 г. е **ефективната защита правата на гражданите в условията на нововъзникващи кризи** с особен акцент върху:

- ✓ Права на потребителите в отношенията им с монополи;
- ✓ Права на гражданите в отношенията им с частноправни субекти в условията на свръхзадълженост;
- ✓ Права на жертвите на домашно насилие;
- ✓ Права на децата в отношенията им със съдебната система и въвеждане на съвременно детско правосъдие;
- ✓ Осигуряване на равен достъп до образование на деца със СОП

Специфични приоритети по категории права:

- ✓ Застъпничество за правата на уязвими групи за достъп до качествени социални услуги и социална подкрепа;
- ✓ Гарантиране на правата на пациентите, осигуряване на равен достъп до медицинска помощ за всички граждани при прилагане на принципите на своевременност, достатъчност и качество;
- ✓ Ефективна защита на пенсионните и осигурителни права на българските граждани;
- ✓ Гарантиране на правото на хората с увреждания за извършване на медицинската им експертиза и за отпускане/възобновяване на полагащата им се подкрепа без забавяне;
- ✓ Подкрепа на младите хора, напускащи резидентна и приемна грижа;
- ✓ Подкрепа на децата, чиито родители живеят или работят извън България и деца в риск;
- ✓ Съдействие на работници или служители за защита на трудовите и осигурителните им права;
- ✓ Преодоляване на системни проблеми при адресната регистрация на граждани и при регистрация на адрес на управление на фирми;
- ✓ Застъпничество за прилагане на системен подход и решаване на проблеми на пътната инфраструктура;
- ✓ Достъп на гражданите до комплексното административно обслужване и електронни услуги;
- ✓ Устройствона защита на жизнената среда в населените места;
- ✓ Преодоляване на системни проблеми, свързани с устройството на територията;
- ✓ Преодоляване на статуквото в поземлените отношения за неравнопоставеност на дребните и средните собственици и земеделски стопани и завършване на реституцията

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И АКАДЕМИЧНАТА ОБЩНОСТ (1)

- **27 януари** – омбудсманът сезира вицепремиера и финансов министър, социалния министър и председателя на ресорната парламентарната комисия по труда, социалната и демографската политика – 24 НПО, доставчици на социални услуги, търсят съдействие, защото не могат да покрият разходите си за електроенергия, природен газ и дейности
 - **февруари** – омбудсманът внася в НС проект на ЗИД на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, с която да се регламентира разсрочено плащане на сметките за ток и парно за неправителствените организации, доставчици на социални услуги
- Участие онлайн в Дискусионен форум „Политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите: инвестиция в по-доброто бъдеще на България“, организиран от Центъра за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“
- **Февруари** – омбудсманът и заместник-омбудсманът участват в заключителната конференция по Програма „Джъстром“, съвместен проект на Съвета на Европа и ЕК, цели подобряване на достъпа до правосъдие на жени от ромски произход. *Проектът се реализира в 4 европейски държави – България, Румъния, Италия и Гърция*

- Ръководството на Националния съюз на трудовопроизводителните кооперации, се обърна към омбудсмана със специална покана за участие в юбилейното десето издание на Европейския форум на субектите на социалната и солидарната икономика, което се провежда по време на Международния панаир в Пловдив

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И АКАДЕМИЧНАТА ОБЩНОСТ (2)

- Стана традиция българският омбудсман да участва в откриването на провеждащо се всяка година международно изложение „БУЛПЕК’2022
- **12 декември** – омбудсманът участва във „Форум за политики и действия за борба с насилието над жени“, организиран от Български фонд за жените и Съвета на Европа

- 21 декември – участие на заместник-омбудсмана в церемонията по раздаване на наградите „Доброволческа инициатива 2022“, организирана под патронажа на Омбудсмана Диана Ковачева от Фондация „Лале“ и Националния алианс за работа с доброволци.

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И АКАДЕМИЧНАТА ОБЩНОСТ (3)

- Партньорство в името на защитата на правата на децата
 - Представител на институцията е избран за заместник-председател на Обществения съвет на БЧК за **подкрепа на Украйна**
 - Съвместно с Мрежата на училищните психолози, с фондация „Асоциация Анимус“ и редица граждански организации е проведена обществена дискусия **„Психичното здраве в училище – възможни и необходими мерки**
 - Подкрепа на кампанията на застрахователна кампания за сигурността на децата в интернет под надслов **„Пази детето в интернет“**
 - **14 юли** – съвместно организиран форум с Фондация „Тръст за социална алтернатива“, „С грижа от 0 до 3“
 - **12 декември** – в партньорство с програмата на ЕК и Съвета на Европа – РОМАКТ е проведен публичен форум **„Детето между трудовата миграция, институционалните норми и разширеното семейство“**
 - Партньорство с детския фонд на ООН – **УНИЦЕФ**
- Партньорство с организациите на и за хората с увреждания
- Инициативи, свързани с академичната общност
 - **март** – омбудсманът препоръчва на министъра на образованието и науката темата за преобразуването на държавни висши училища да се постави на задълбочен анализ и широко обществено обсъждане
 - **11 април** – омбудсманът присъства на откриване на новосъздаден институт за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии – **INSAIT**

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И АКАДЕМИЧНАТА ОБЩНОСТ (4)

- **май** – омбудсманът участва в научна конференция „Право и общество в (пост) пандемичния свят“, организирана от Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ по повод честване 30-годишнината от основаването му. Омбудсманът изнася доклад на тема: „Предизвикателства пред Националните правозащитни институции в условията на пандемия“
- Омбудсманът открива академичната учебна 2022/2023 година във Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) – София
- По повод на 85-годишнината от основаването на Камарата на архитектите в България, омбудсманът е удостоена с почетния знак на архитектите
- **19 октомври** – омбудсманът връчва специалната награда на „Лекар на годината’2022“, която по традиция Българският лекарски съюз организира за Деня на българския лекар; Омбудсманът връчва специалното отличие „За висок професионализъм и доблест“ на д-р Антон Елкин – съдов хирург от болница „Тракия“ в гр. Стара Загора

Как да се свържа с националния омбудсман?

Адрес: гр. София 1202, ул. Георг Вашингтон №22

Тел.: 02/81-06-955;

02/980-95-10;

факс: 02/81-06-963

ел. поща: priemna@ombudsman.bg

www.ombudsman.bg